

η Ραψάνη

των ΤΕΜΠΩΝ & του ΟΛΥΜΠΟΥ

Κείμενο: ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

Φωτογραφίες: ANNA A. ΚΑΛΑΙΤΖΗ

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΗΣ

Ενάγγελος Τσάρταλης α.ε.

Τη Ραψάνη την ήξερα - ή μάλλον γνώριζα την ύπαρξή της - από παλιά. Και πως θα μπορούσα άλλωστε να την αγνοώ; Κάθε φορά που ζύγωνα στα Τέμπη, φανερώνονταν απέναντί μου, ακοιμήτος βιγλάτορας των θουλικών στενών. Άλλοτε αστράφτοντας στο φως του ήλιου, άλλοτε αθέατη σχεδόν πίσω από βαρεία σύννεφα και άλλοτε με τα φωτάκια της να λαμπυρίζουν από μακριά μέσα στο σκοτάδι, η Ραψάνη ήταν πάντα εκεί, σκαρφωλωμένη στις πλαγιές του Κάτω Ολύμπου.

Χρόνια ολάκαυρα συναντούσα μπροστά μου την πινακίδα "Ραψάνη 11 ΧΑΜ", κάλεσμα σιωπηλό για ένα μικρό ξεστράτισμα απ' το αέναο κινήγι της ασφάλτου. Μα πώς να ξεστρατίσεις έτσι, χωρίς "ειδικό λόγο"; Πώς να πετάξεις απ' τα μάτια σου τις παρωπίδες αν πρώτα δεν τις βγάλεις απ' την ψυχή σου; Παρέμενε λοιπόν η Ραψάνη απλά ένα όνομα, που απείχε 11 χιλιόμετρα από την Εθνική Οδό. Κάποια φορά, το αποφάσισα, μπήκα στην δεξιά απότομη στροφή κι άρχισα ν' ανηφορίζω. Μα και πάλι - ως γνήσιος Έλληνας "ταξιδευτής" - αναζήτησα πρώτα απ' όλα την πλατεία, τις ταβέρνες του χωριού. Η αρχιτεκτονική, το περιβάλλον, ο χαρακτήρας του τόπου, ήταν δευτερεύοντα. Έτσι η μόνη θύμησή από τότε ήταν το ταίπουρο, τα κρέατα, το Ραψανιώτικο κρασί. Ίσως και η ωραία θέα

απ' το στενό, υπερυψωμένο μπαλκονάκι του καφενείου. Ξανάγινε η Ραψάνη "πινακίδα" κι έλαβε τη θέση της ανάμεσα στις περιοχές που "γνώριζα"...

ΡΑΨΑΝΗ 2000, Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Τέλη Αυγούστου, το καλοκαίρι οδεύει προς το τέλος του, η ζέση όμως στην πεδιάδα της Κατερίνης εξακολουθεί να είναι δυνατή. Οι πρώτες ενδείξεις δροσιάς εμφανίζονται καθώς παίρνουμε τη στροφή για τη Ραψάνη. Μια πέτρινη βρύση είν' εκεί, δίπλα στο δρόμο. Το δροσερό νερό της φτάνει ως εδώ από ψηλά, απ' τις πλαγιές του Ολύμπου. Πώς μπορείς ν' αντισταθείς; Λίγο πιο πάνω μια δεύτερη πέτρινη βρύση μας προσκαλεί να σταματήσουμε. Τόπος ευλογημένος, κατα-

Εντυπωσιακό σε όγκο και σε ύψος το μεγάλο ρολόι της Ραψάνης υποδέχεται τον επισκέπτη δίπλα στην κεντρική πλατεία. Δωρεά του Ραψανιώτη Γιάννη Οικονόμου, σημαίνει από την δεκαετία του '70 αδιάκοπα τον χρόνο.

Χάρτης της ευρύτερης περιοχής Ραψάνης από τον χάρτη "Ολυμπος", 1:50.000, των Road Editions.

πράσιнос, ξεχειλιζούν τα νερά. Μια πρόσκληση μας παρακίνησε να ξαναπάρουμε μετά από χρόνια τις ανηφοριές για τη Ραψάνη. Η πρόσκληση προερχόταν από την Ένωση Οινοπαραγωγών του Αμπελώνα της Μακεδονίας (ΕΝ.Ο.Α.Μ) και την οινοποιία *Ενάγγελος Τσάνταλης α.ε.* Αφορούσε το "ΑΜΠΕΛΙ ΚΑΙ ΚΡΑΣΙ ΣΤΗΝ ΡΑΨΑΝΗ" στα πλαίσια των εκδηλώσεων "Οίνος και Πολιτισμός", των "ΔΡΟΜΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ". Συνδιοργανωτές ήταν ακόμη "Το Τοπικό Συμβούλιο Ραψάνης του Δήμου Κάτω Ολύμπου", ο "Οινοποιητικός Συνεταιρισμός Ραψάνης" και ο "Σύλλογος Γυναικών Ραψάνης". Εκτός από τις ομιλίες και τους χαιρετισμούς, οι διοργανωτές υπόσχονταν παραδοσιακές πίτες φτιαγμένες από τις γυναίκες των αμπελουργών, δοκιμή του κρασιού ΡΑΨΑΝΗ από τα σταφύλια της Ραψάνης, τοπικούς χορούς, μουσική και τραγούδια από τη Δημοτική Ορχήστρα Κάτω Ολύμπου. Πώς να μην ανταποκριθείς στο κάλεσμα; Έτσι καθώς ανηφορίζουμε τα πρώτα αμπέλια ξεχωρίζουν κιόλας στις αντικρινές πλαγιές. Ανάμεσα στα πλούσια φυλλώματα των κλιμάτων κρέμονται οι πολύτιμοι καρποί τους. Είναι τα κρασοστάφυλα της Ραψάνης, οι ευγενικές ερυθρές ποικιλίες "ξινόμαυρο", "σταυρωτό" και "κρασάτο", που άριστα συνταιριασμένες μεταξύ τους, χαρίζουν στο κρασί της Ραψάνης τα μοναδικά του χαρακτηριστικά. Το ταξίδι δεν κρατάει πολύ ως τη Ραψάνη, σε 15 μπαίνουμε στα πρώτα σπίτια του χωριού. Ξαναβλέπουμε το ρολοί, ψηλό όπως είναι κι επιβλητικό, θυμίζει πιο πολύ καμπαναριό. Αμέσως μετά ξεκινάει η πλατεία, το πιο

Τα χιονόλευκα αλλά αειθαλή γηρατεία της Ραψάνης ξεδιψούν με κρυστάλλινο νεράκι, που, ψηλά από τα βουνά, καταλήγει στις βρύσες του χωριού.

ΦΩΤ.ΑΡΧΕΙΟ: Ε. ΤΣΑΝΤΑΛΗΣ Α.Ε.

σημαντικό σημείο της κοινωνικής ζωής ενός χωριού. Στενόμακρη και πλακοστρωμένη, με τα σκιερά πλατάνια, τις μουριές και τις μεγάλες φλαμουριές της, τα μαγαζάκια αραδιασμένα στη σειρά. Μα αυτό που μ' αρέσει πιο πολύ, είναι τα ξύλινα παγκάκια, που έτσι καθώς είναι αναπαυτικά και βάλμενα στο πιο επίκαιρο σημείο της πλατείας, φιλοξενούν πάνω τους τους ηλικιωμένους Ραψανιώτες με τις γκλίτσες τους. Περνάμε ανάμεσά τους, για δυο στιγμές οι κουβέντες σταματάνε, τα βλέμματα υψώνονται προς τους ξένους εξεταστικά, όπως το θέλει η παράδοση. Δεν μας πειράζει, καλημερίζουμε μερικούς, μας αντιγυρίζουν πρόσχαρα την καλημέρα μας. Δεν λείπει η βρύση απ' την πλατεία. Πετρόχτιστη, μεγάλη, με άφθονο δροσερό νερό, ένα αέ-

ναίο γλυκό μουρουρορητό ανάμεσα στον κόμο. Βυθίζουμε τα πρόσωπά μας στην μικρή πέτρινη γούρνα, δροσιζόμαστε. Τόσα χρόνια τρέχει ασταμάτητα, η παρουσία της είναι οικεία, θεωρείται απ' όλους δεδομένη. Αναρωτιέμαι πόσοι από τους ανθρώπους που είναι καθισμένοι γύρω της, σκέφτονται που και που, τι μεγάλο δώρο είναι αυτό το άφθονο νερό, που μέρα-νύχτα, όλο το χρόνο, τρέχει στο χωριό τους ακατάπαυστα. Φέρονω στο νου μου κάποια νησάκια του Αιγαίου, κάποια Δωδεκάνησα, που η έννοια της βρύσης είναι άγνωστη, δεν συναντάς ούτε μία σ' όλο το νησί. Το πιο πολύ που μπορείς να προσδοκάζ να συναντήσεις είν' ένα πηγάδι, που σκάφηκε σοφά πριν από χρόνια, στη μέση της κατηφορικής πορείας κάποιου ρυακιού. Και περιμένει εκεί στην ερημιά του - μάτια πολλές φορές - ν' ανέβει η στάθμη του απ' τις βροχούλες του χειμώνα. Δεν ξέρω πολλούς τόπους να χουν τις βρύσες της Ραψάνης,

Χαμογελαστοί και αειθαλείς ο μπαρμπα -Τάσος με το ψαθάκι, 93 ετών και ο μπαρμπα-Χαράλαμπος με την τραγιάσκα, 94 ετών, απολαμβάνουν την ηρεμία της φύσης καθισμένοι στο πεζούλι της βρύσης "Ανήλιο".

σχεδόν πλησιάζουν τις τριάντα. Όλες πέτρινες, ομορφοχτισμένες κι ολοζώντανες, χειμώννα - καλοκαίρι. Οι περισσότερες είναι δωρεές, αφιερωμένες στη μνήμη κάποιου προσφιλούς προσώπου του δωρητού. Κάθε βρύση έχει το όνομά της, τη δική της ταυτότητα. Ας κάνουμε για λίγο μια δροσερή περιήγηση στις βρύσες της Ραψάνης, όπως τις κατέγραψε ο δημοδιδάσκαλος **Γεώργιος Χ. Παρίσης**.

Οι βρύσες της Άνω Συνοικίας είναι η "Ανήλιο", η "Αγίου Αθανασίου", η "Ιτιά", η "Μπαλογιάνη", η "Τσιούσιου", η "Στο Ίσω-μα".

Στο κέντρο βρίσκονται οι βρύσες: η "Της Κεντρικής Πλατείας", η "Στην Πλαϊνή", η "Του Σχολείου", η "Κουρτάρα", η "Της Γαστέρας".

Στην κάτω Συνοικία, θα μας ξεδιψάσουν οι βρύσες: η "Καλάμη", η "Ιωαννίδη", η "Της Κοιμήσεως της Θεοτόκου", η "Παλιά", η "Χρούσω", η "Οι Δυό", η "Νταμπαρέλα".

Η Ραψάνη όμως έχει και αρακετές περιφερειακές βρύσες. Αυτές είναι: η "Κιούγκι", η "Μπάρα", η "Αγ. Τριάδος", η "Της Μεταμορφώσεως", η "Των Καλυβίων", η "Αγίου Κων-

σταντίνου", η "Αγίων Θεοδώρων", η "Ντουρούτη" και η "Βαρσάμη".

Κανείς λοιπόν δεν μπορεί να διαψέσει στη Ραψάνη. Είτε είναι στο κέντρο, είτε βαδίζει σε κάποια γειτονιά, μα κι έξω ακόμα απ' το χωριό, πάντα θα φτάσει ως τ' αυτιά του ο γλυκός ήχος του νερού που κελαρούζει.

ΓΕΥΣΕΙΣ, ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

Το μεσημεράκι πλησιάζει, ο ήλιος μεσουρανάει. Ακόμα κι εδώ, στο νερένιο περιβάλλον της Ραψάνης, στο υψόμετρο των 550 μέτρων της πλατείας, η ζέση κάνει αισθητή την παρουσία της. Βρίσκουμε καταφύγιο κάτω απ' την πυκνή σκιά των δυο μεγάλων φλαμουριών, στη δυτική άκρη της πλατείας. Δέντρα πανύψηλα, επιβλητικά, συναγωνίζονται σε όγκο τα πλατάνια. Είναι βέβαιο, πως μόλις μερικές βδομάδες πριν, η πλατεία κι ο γύρω χώρος θα ευώδιαζαν με το μεθυστικό τους άρωμα.

Κάποιες γυναίκες της Ραψάνης περνάν από

Το χορευτικό συγκρότημα της Κρανιάς με τους παραδοσιακούς του χορούς προσφέρει ωραίες στιγμές κατά την διάρκεια της εκδήλωσης "ΑΜΠΕΛΙ ΚΑΙ ΚΡΑΣΙ".

μπροστά μας βιαστικά, όλες κρατούν στα χέρια τους μεγάλα, στρόγγυλα ταψιά. Είναι τα περίφημα "σινιά", το καθένα κρύβει μέσα του κι από μια παραδοσιακή πίτα, με την διαφορετική προσωπική συνταγή και την τέχνη της κάθε Ραφανιώτισσας νοικοκυράς. Όλες αυτές οι πίτες, που πιθανώς με τις μικροπαράλλαγές τους φθάνουν σε ποικιλία τις τριάντα, παίρνουν το δρόμο για το φούρνο, έτσι ώστε να είναι έτοιμες για την βραδινή εκδήλωση.

Καταφθάνουν οι παλιοί μας φίλοι από τον Τσαντάλη, για να ρυθμίσουν τις τελευταίες λεπτομέρειες της εκδήλωσης. Ανοίγουμε μαζί τους ένα μπουκάλι "ΡΑΨΑΝΗ Ο.Π.Α.Π.", τα ποτήρια γεμίζουν με πορφυρές ανταύγειες και σύνθετα αρώματα.

Μετά την μεσημεριανή ανάπαυλα η πλατεία ζωντανεύει και πάλι. Λίγο πριν πέσει το σκοτάδι, η πλατεία κι ο γύρω χώρος έχουν γεμίσει ασφυκτικά, οι ηλικιωμένοι Ραφανιώτες έχουν

από ώρα εγκαταλείψει τα παγκάκια τους. Ένα πλήθος βουερό αρχίζει να πηγαиноερχεται ανάμεσα στα τραπέζια και στο χώρο που είναι εκτεθειμένες οι λαχταριστές πίτες της Ραψάνης. Γεμίζουν τα πιάτα, γεμίζουν τα τραπέζια με μια απίστευτη ποικιλία από πίτες και ντόπια κρέατα, δεν ξέρει κανείς τι να πρωτοδοκιμάσει. Το κρασί "ΡΑΨΑΝΗ Ο.Π.Α.Π." ρέει ασταμάτητα κι αυτό, εδώ στον φυσικό του χώρο είναι ο αδιαφιλονίκητος κυρίαρχος. Απευθύνουν σύντομους χαιρετισμούς ο Δήμαρχος Κάτω Ολύμπου κ. **Δημήτρης Σούκος**, ο Αντιπρόεδρος της

Το "ΡΑΨΑΝΗ Ο.Π.Α.Π." ρέει άφθονο κατά την διάρκεια της εκδήλωσης "ΑΜΠΕΛΙ ΚΑΙ ΚΡΑΣΙ" και συνοδεύει άψογα της φημισμένες Ραψανιώτικες πίτες, που επιμελείται με μεράκι ο Σύλλογος των Γυναικών κάθε χρόνο στη Ραψάνη.

Ο Δρ. Γεώργιος Τσάνταλης απευθύνει έναν σύντομο χαιρετισμό κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης "ΑΜΠΕΛΙ ΚΑΙ ΚΡΑΣΙ" στις 26 Αυγούστου 2000. Η εκδήλωση αυτή που καθιερώθηκε τα τελευταία χρόνια με παραδοσιακές ραψανιώτικες πίτες και άφθονο κρασί "ΡΑΨΑΝΗ Ο.Π.Α.Π." προσελκύει κάθε χρόνο στην κεντρική πλατεία της Ραψάνης μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

“Ευάγγελος Τσάνταλης α.ε.” **Δρ Γεώργιος Τσάνταλης**, η **Σήμη Πασσαλίδου** εκ μέρους της ΕΝ.Ο.Α.Μ. και η **Ελένη Τίτου**, Πρόεδρος του Συλλόγου Γυναικών Ραψάνης. Αμέσως μετά τον λόγο έχουν η μουσική, το τραγούδι και οι παραδοσιακοί χοροί από το χορευτικό συγκρότημα της Κρανιας. Είν’ ένα γλέντι γνήσιο, με αυθόρμητη συμμετοχή, το κρασί κι η μουσική απομακρύνουν τους ανθρώπους από τις καθημερινές τους έγνοιες, τους φέρνουν πιο κοντά. Οι ώρες περνούν, μα κανείς σχεδόν δεν έχει τη διάθεση ν’ απομακρυνθεί από τη θέση του. Το ελαφρό απογευματινό

αεράκι γίνεται αέρας δυνατός, που κατεβαίνει ψυχρός απ’ τα ψηλώματα του Ολύμπου, φαίνεται όμως πως το κρασί έχει δημιουργήσει γύρω απ’ όλους μιαν ασιπίδα ξεσταισίας. Τις πρώτες πρωινές ώρες αποχωρούν κι οι τελευταίοι, εύθυμοι κι ευτυχισμένοι. Η Γιορτή "ΑΜΠΕΛΙ ΚΑΙ ΚΡΑΣΙ" στις 26 Αυγούστου 2000 φτάνει στο τέλος της. Η πλακόστρωτη πλατεία της Ραψάνης ερημώνει. Από αύριο κι ως τις πρώτες μέρες του χειμώνα, θα φιλοξενεί και πάλι κάποιους επισκέπτες του χωριού και τα γεροντάκια στα παγκάκια τους...

Ένα παμπάλαιο σιδερόφρακτο παράθυρο εξακολουθεί ακόμη ν' αντιστέκεται στη φθορά του χρόνου.

Η ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΑΡΧΙΖΕΙ

Λίγο μετά τις 6 το πρωί ο ύπνος φεύγει οριστικά από πάνω μας. Είναι παράξενο να ξυπνάμε τόσο πρωί, μετά την χθεσινοβραδινή γιορτή και τις ελάχιστες ώρες ξεκούρασης. Δεν είναι όμως ανεξήγητο, αν σκεφθεί κανείς, ότι η Ραψάνη ήταν ανέκαθεν φημισμένη για το ξηρό και ελαφρύ της κλίμα. Ο Γ.Χ Παρίσης το αποκαλεί "γλυκύ και ευκραές", ενώ σημαντικά κλιματολογικά στοιχεία της Ραψάνης θεωρεί ότι είναι: "ο οξυγονούχος αήρ του βουνού, ή άλλως λεγόμενη απόγειος αύρα πνέουσα την νύκτα και ο υγιεινότετος τοιούτος, πνέων από θαλάσσης την ημέραν, ή άλλως λεγόμενη θαλασσία αύρα, η ενέχουσα το υγιεινότετον θαλάσσιον αέριον ιώδιον".

Μερικά λεπτά πριν από τις 7 ο ήλιος αναδύεται από τα νερά του Θερμαϊκού, λίγο βορειότερα απ' το χωριό Ομόλιο. Προσπαθούμε με τα μάτια μας να διαπεράσουμε την πρωινή

ομίχλη, που έρπει πάνω από την πεδιάδα του Πηνηιού και μας κρύβει τον ορίζοντα. Κάθε προσπάθεια αποδεικνύεται μάταιη. Η θολή καλοκαιρινή ατμόσφαιρα κρατάει τις κορυφές του Αγίου Όρους αθέατες. Αντίθετα η *Αμαλία Παλασταύρου* ήταν πιο τυχερή όταν το 1892 έγραφε στο περιοδικό "ΕΣΤΙΑ" για τη Ραψάνη: *Η διαύγεια της ατμοσφαιρας ήτο τοσαύτη, ώστε ο εις το βάθος του Θερμαϊκού κόλπου Άθως εφάνη προ ημών αποτόμως υψούμενος εν όλη τη επιβλητική μεγαλοπρεπεία του.*

Μερικά χρόνια νωρίτερα, το 1886, έγραφε ο Ν. Σχινάς στις "Οδοιπορικές Σημειώσεις": "Ενεκεν του υψηλού της θέσεώς της η υπ' αυτής θέα είναι εξαίρετος και καταφανή γίνονται τα όρη της Θεσσαλονίκης (Χορτιάτης), τα της Χαλκιδικής (Χολομώνδας) και ο Άθως".

Ο ήλιος ψηλώνει στον ορίζοντα, χάνεται σιγά - σιγά η μαγεαία της ανατολής. Είναι ώρα να ξεκινήσουμε. Η πλατεία της Ραψάνης μετά την πολυκοσμία της χθεσινής βραδιάς είναι και πάλι ήρεμη και πεντακάθαρη, έτοιμη να υποδεχθεί τους κυριακάτικους επισκέπτες της. Κάποιο καφεεντάκι είν' ανοιχτό από νωρίς, μεγάλη παρηγοριά για τους μερακλήδες του πρωινού καφέ. Όλων όμως τα βλέμματα είναι στραμμένα στο περίπτερο, αυτό που πουλάει εφημερίδες. Έχουν φτάσει από ώρα, δεμένες σε μεγάλα δέματα πάνω στο πλακόστρωτο. Κάποια στιγμή ανοίγει το περίπτερο, κόβονται οι σπάγγοι που συγκρατούν τα δέματα. Σαν νάταν αυτό το σύνθημα που περιμέναμε, σηκώνομαστε όλοι και σπεύδουμε εκεί. Οι Θεσσαλοί αναγνώστες ξεχωρίζουν αμέσως απ' τους υπόλοιπους. Μαζί με την αθηναϊκή εφημερίδα της προτίμησής τους αγοράζουν απαραίτητα και την "ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ", την εφημερίδα - σύμβολο της Θεσσαλίας. Παίρνουμε από μια εφημερίδα με την Άννα και, στην ώρα που μας απομένει ως τις 10, απολαμβάνουμε αυτό το κυριακάτικο πρωινό με καφεδάκι και εφημερίδα, μια συνήθεια, που για πολλούς αποτελεί αδιατάρακτη παράδοση.

Στις 10 ακριβώς ο ξεναγός μας ο **Θέμης**, υπάλληλος της Κοινότητας Ραψάνης, μας γνέφει από μακρούα. Εγκαταλείπουμε την πλατεία και, καθώς φτάνουμε στην έξοδο του χωριού, στριβουμε έναν κατηφορικό δρόμο δεξιά. Μέσα σε λίγα λεπτά διασχίζουμε όλη την Κάτω Συνοικία της Ραψάνης. Που και που σταματάμε για να δούμε μια βρύση, κάποιο παραδοσιακό πέτρινο σπάτι ή κάποιο παλιό καλντερίμι, απ' τα ελάχιστα που έχουν απομείνει. Κάποτε τα καλντερίμια ήταν οι

Οι Ραφaniώτισσες περιποιούνται με ιδιαίτερη φροντίδα τις αυλές και τα λουλούδια τους, όπως φαίνεται χαρακτηριστικά στην αυλή του σπιτιού του Ζαχαρία και της Χρυσάνθης Ζήλου.

μοναδικοί δρόμοι της Ραψάνης, με πέτρες καλοβαλμένες κι ένα αυλάκι στο πλάι για να κυλάει το νερό. Μέρα - νύχτα, όλο το χρόνο, ο ήχος του νερού δεν σταματούσε στο χωριό, κάθε γειτονιά και κάθε δρόμος έμοιαζε να χει τη δική του φωνή. Ακόμα και σήμερα ακούγεται το νεράκι που κυλάει στη Ραψάνη, όσο μπορεί να το ακούσει κανείς, φυλακισμένο όπως είναι κάτω απ' το τσιμέντο.

Εγκαταλείπουμε τα τελευταία σπίτια και συνεχίζουμε νότια, έξω απ' το χωριό. Βατός ο χωματόδρομος, κατηφορίζει ανάμεσα από καρυδιές, αμυγδαλιές, ελιές και μικρά αμπελάκια. Εκείνο όμως το δέντρο που συναντάμε συχνότερα απ' όλα είναι οι συκιές, όλες φορτωμένες με υπέροχα, ώριμα σύκα. Φαίνεται πως πάντα ευδοκμούσαν στη Ραψάνη οι συκιές, αφού ο Ν. Μάγνης ήδη στα 1860 αναφέρει στην "Περιήγηση Θεσσαλίας" ότι "η Ραψάνη ...είναι εις θέσιν ανώμαλον μεν, αλλ' υγιεινήν και τερπνήν, κατάρροτον από ύδατα και κατάφροντον από δένδρα κάρπιμα και συκαμηνέας..."

Ο δρόμος κατηφορίζει συνεχώς και δυο περίπου χιλιόμετρα έξω απ' το χωριό η πλαγιά καταλήγει σε μια απότομη, αρκετά βαθειά χαράδρα. Η κοίτη της είναι αθέατη κάτω από το αδιαπέραστο σύμπλεγμα κλαδιών και φυλλωμάτων. Ήχος νερού δεν ακούγεται, είναι όμως βέβαιο, πως με τις πρώτες βροχές και αργότερα με τα χιόνια του χειμώνα, το "Μεγάλο Ρέμα" ζωντανεύει. Μια στενή τσιμεντένια και ακαλαίσθητη γέφυρα συνδέει τις δυο πλαγιές της χαράδρας.

-Λίγα μέτρα πιο πάνω σώζεται και η πέτρινη γέφυρα, που χρησιμοποιούσαν παλιά οι Ραφaniώτες, λέει ο Θέμης.

Πολύ δύσκολα την εντοπίζουμε, έτσι όπως είναι πνιγμένη μέσα στα πυκνά φυλλώματα. Ένα στενό μονοπάτι μας οδηγεί στην κοίτη του ρέματος, κάτω από την γέφυρα. Σηκώνουμε τα μάτια και θαυμάζουμε το επιβλητικό πέτρινο τόξο της, που υψώνεται τουλάχιστον 12 μέτρα πάνω από την κοίτη του χειμάρου. Μετά την τσιμεντένια γέφυρα ο χωματόδρομος συνεχίζεται και τριακόσια περίπου

Παιδάκια της Ραψάνης κατηφορίζουν σ'ένα από τα ελάχιστα καλντερίμια που έχουν απομείνει στο χωριό. Μόλις μερικές δεκαετίες πριν, οι δρόμοι και τα στενά της Ραψάνης διατηρούσαν την παραδοσιακή τους φυσιογνωμία, που εξαφανίστηκε κάτω από στρώματα τσιμέντου.

μέτρα παραπάνω διχάζεται. Παίρνουμε την αριστερή κατεύθυνση με προορισμό την Μονή των Αγίων Θεοδώρων.

-Εδώ λίγο πιο κάτω είναι και η δεύτερη πέτρινη γέφυρα της περιοχής, λέει ο Θέμις. Κάποια στιγμή πρέπει να την επισκεφθείτε.

Πολύ καλός ο χωματόδρομος, ακολουθεί πορεία παράλληλη με το ρέμα, μέσα σ' ένα θαυμάσιο δρυοδάσος. Σε λιγότερο από ένα χιλιόμετρο το δρυοδάσος ξαφνικά αραιώνει και στο ξέφωτο που δημιουργείται προβάλλει

η **Μονή των Αγίων Θεοδώρων**. Είναι ένα μικρό αριστούργημα. Εξ ολοκλήρου χτισμένη με μεγάλες πελεκητές πέτρες, με ενδιάμεσες ξυλοδεσιές και μικρά σιδερόφρακτα παράθυρα, δημιουργεί την αίσθηση μιας στιβαρής φρουριακής κατασκευής. Η στέγη, καθώς και ο τρούλος που δεσπόζει στην κορυφή της, είναι ένα θαύμα τεχνικής από πελεκητό σχιστόλιθο. Η αισθητική, η λεπτοδουλειά και το μεράκι των παλιών μαστόρων είναι ορατά παντού, σε γέφυρες, εκκλησίες, σπίτια και καλντερίμια. Με γραμμές καθαρές και λιτές, με μέτρο, αρμονία και αποφυγή κάθε υπερβολής, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και στις πραγματικές ανάγκες του ανθρώπου, αυτοί οι παλιοί μάστορες ήταν οι αυθεντικοί εκφραστές και συνεχιστές της αρχιτεκτονικής σοφίας των προγόνων μας.

Πίσω από την εκκλησία στον βόρειο ορίζοντα κυριαρχεί η αμφιθεατρική όψη της Ραψάνης, ενώ ολόγυρα εκτείνεται ένα υπέροχο δάσος από υπεραιωνόβιες βαλανιδιές. Έξω από τον κυρίως χώρο της Μονής μια πέτρινη βρύση με δροσερό νερό μας ξεδιψάει. Είναι τέτοια η συνολική γαλήνη του χώρου, που με μεγάλη απροθυμία αποφασίζουμε να συνεχίσουμε την περιήγησή μας. Ήδη η Άννα έχει ξεχαστεί για ώρα πολλή στο υποβλητικό εσωτερικό της εκκλησίας, φωτογραφίζοντας τις αναρίθμητες μορφές των αγίων, που κοσμούν κάθε τετραγωνικό εκατοστό των τοίχων.

Επιστρέφουμε στο βασικό οδικό δίκτυο και συνεχίζουμε με νότια διεύθυνση. Όπως ανηφορίζει ο δρόμος, η θέα της Ραψάνης γίνεται όλο και πιο πανοραμική. Στο ύψος του αυχένα που ονομάζεται "Μπατζός" αποκαλύπτεται η μακρόστενη συγκλονιστική χροάνη της Κοιλιάδας των Τεμπών και νοτιότερα στο βάθος η Θεσσαλική πεδιάδα. Για μερικά χιλιόμετρα, μέσα από έναν δύσβατο χωματόδρομο, κατευθυνόμαστε δυτικά προς την τοποθεσία "Σελιά" που σημαίνει βαλτώδες βοσκοτόπι. Από το ύψος αυτής της περιοχής φαίνεται καθαρά η τοποθεσία "Ράχη" στα δυτικά της Ραψάνης, με πλαγιές κατάφυντες με αμπελώνες. Οι αμπελώνες αυτοί πρέπει να βρίσκονται σε υψόμετρο μεγαλύτερο των 700 μέτρων. Επιστρέφουμε στον Μπατζό και ανηφορίζουμε για

Αν και οι κατασκευαστικές διαφορές του σύγχρονου αυτού πλακόστρωτου με τα παλιά καλντερίμια είναι εμφανείς, το δρομάκι είναι οπωσδήποτε ωραιότερο από οποιοδήποτε αντίστοιχο τσιμεντένιο.

Ο εξ ολοκλήρου πετρόχτιστος ναός των Αγίων Θεοδώρων είναι ασφαλώς η κομψότερη εκκλησία της Ραψάνης. Απέχει από το χωριό περίπου 3χλμ και σύμφωνα με την κτητορική του επιγραφή ανεγέρθηκε στις 10 Οκτωβρίου του 1778. Είναι μονόκλιτος σταυροειδής μετά τρούλου και το πάχος της τοιχοποιίας φθάνει τα 80 εκατοστά. Τα ίχνη του χρόνου είναι εμφανή στο εσωτερικό του ναού των Αγ. Θεοδώρων. Είναι κατάγραφο από τοιχογραφίες του 18ου αιώνα, που ακολουθούν το σύστημα "κατά ζώνες".

λίγο μέχρι το ξωκκλήσι του Προφητηλία. Από την κορυφή του υψώματος η ταυτόχρονη θέα προς την Ραψάνη και τα Αμπελάκια είναι μαγευτική. Στην ουσία βρισκόμαστε ακριβώς πάνω στην υπέργεια νοητή ευθεία, που εκτεινόμενη πάνω από την άβυσσο των

"Ανω Προφητηλία", που σαν μικρή κάτω-κατασπηρη κουκίδα ξεχωρίζει στην κορυφή του πολύ υψηλότερου υψώματος στα δυτικά της Ραψάνης. Δεν είναι λίγοι οι Ραψανιώτες, που κάθε καλοκαίρι παίρνουν αργά το ανηφορικό μονοπάτι και μετά από

Τεμπών, γεφυρώνει τα δυο ξακουστά κεφαλοχώρια. Το καθένα τους φωλιάζει και σε μια διαφορετική ορεινή αγκαλιά, του φημισμένου και μεγαλόπρεπου Ολύμπου η Ραψάνη και του ημιότερου αλλά πανέμορφου Κίσαβου τα Αμπελάκια.

Το ξωκκλήσι που βρισκόμαστε είναι ο "Κάτω Προφητηλίας". Ο Θέμις μας δείχνει και τον

μιάμιση ώρα φτάνουν στο ξωκκλήσι του Ανω Προφητηλία, για να γιορτάσουν τη χάρη του. Κατηφορίζουμε ανατολικά - νοτιοανατολικά. Είναι μια ήπια ηλιόλουστη πλαγιά πάνω από τα Τέμπη με περιποιημένα αμπέλια, που ονομάζεται "Στα Προσήλια". Όλη η περιοχή είναι ένας συνεχόμενος αμπελώνας με τα περίφημα μαύρα κρασοστάφυλα της Ραψάνης.

Ο ΑΜΠΕΛΩΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΣΙ ΤΗΣ ΡΑΨΑΝΗΣ

Ποια είναι όμως αυτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που έχουν κάνει τόσο φημισμένο τον Αμπελώνα και το κρασί της Ραψάνης;

Η περιοχή της Ραψάνης συγκαταλέγεται ανάμεσα στις πιο παλιές περιοχές της Ελλάδας με παραγωγή ονομαστών οίνων. Για τις ιστορικές ρίζες του οίνου "Ραψάνη" πρέπει να γυρίσουμε πολύ πίσω, πριν από 2.000 χρόνια. Τότε, που οι συγγραφείς της εποχής κατέγραφαν μεταξύ των πιο γνωστών οίνων της περιοχής τον "Πτελεατικό" ή "Θεσσαλικό οίνον", τον υγείας και ρώμης παρασκευαστικόν". Αυτό που είχε ήδη αναγνωρίσει ο Θεόκριτος πριν από 2000 χρόνια, ότι ο ερυθρός οίνος κάνει καλό στην υγεία ("τον υγείας παρασκευαστικόν") ήρθαν να επιβεβαιώσουν και ιατρικές έρευνες πριν από λίγα χρόνια.

Το αμπέλι και το κρασί φαίνεται ότι έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ζωή της περιοχής Ραψάνης κατά τους Βυζαντινούς χρόνους και κατά τον 18ο, 19ο και 20ο αιώνα. Από τις αρχές αυτού του αιώνα

αναγνωρίζεται ότι "ο οίνος της Ραψάνης είναι από τους πιο εύρωστους και πλούσιους σε χρώμα, άρωμα και γεύση οίνους". Η φήμη αυτή των οίνων της Ραψάνης επιβραβεύεται και επισημοποιείται με το νόμο 5506/1932 και την πρώτη Υπουργική απόφαση (αριθμ. 110822/16.09.32) που αναγνωρίζει και προστατεύει τους ερυθρούς οίνους της Ραψάνης ως ονομασίας προέλευσης. Σήμερα η παραγωγή των οίνων "Ραψάνη-Ο.Π.Α.Π." γίνεται σύμφωνα με τις γενικές προϋποθέσεις που καθορίζονται από τον ελληνικό νόμο για την προστασία και τη βελτίωση της αμπελουργικής παραγωγής (Ν.Δ. 243/69) και τον κοινοτικό κανονισμό που καθορίζει ειδικές διατάξεις για οίνους ποιότητας που παράγονται σε καθορισμένες περιοχές.

Εκτός όμως από τη γενική νομοθεσία για κάθε περίπτωση έχουν καθοριστεί και ειδικές διατάξεις. Έτσι, για τον "Ραψάνη Ο.Π.Α.Π.", η ειδική αυτή νομοθεσία (Προεδρικό Διάταγμα 539/71 και Υπουργική απόφαση 378022/71) καθορίζει την ζώνη παραγωγής, τις ποικιλίες αμπέλου, τη στρεμματική απόδοση, τον ελάχιστο φυσικό αλκοολικό τίτλο, τις καλλιεργητικές τεχνικές, τις συνθήκες οινοποίησης κ.λ.π.

Στους ορεινούς αμπελώνες της Ραψάνης το μεράκι συναντάει την παράδοση και το αποτέλεσμα είναι τα φημισμένα ερυθρά ξηρά κρασιά "ΡΑΨΑΝΗ Ο.Π.Α.Π." και "ΡΑΨΑΝΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΣ Ο.Π.Α.Π."

Με προσοχή και αγάπη τα χέρια των Ραψανιωτών αμπελουργών κόβουν τις ευγενικές ποικιλίες των κρασοστάφυλων, που θα αποτελέσουν την πρώτη ύλη για την δημιουργία του ερυθρού κρασιού Ραψάνης. ΦΩΤ.ΑΡΧΕΙΟ: Ε. ΤΖΑΝΤΑΛΗΣ Α.Ε.

Ο Αμπελώνας και οι Ποικιλίες

Ο αμπελώνας της ζώνης Ραψάνης, αναγνωρίζεται ως ένας από τους ωραιότερους ελληνικούς αμπελώνες για την παραγωγή οίνων "ονομασίας προέλευσης". Απλώνεται στις νότιες πλαγιές του Ολύμπου, του βουνού των Θεών, σε υψόμετρο που φθάνει μέχρι 800 μέτρα και κατεβαίνει μέχρι την κοιλάδα των Τεμπών. Ο αμπελώνας της Ραψάνης, είναι πράγματι κάτι το ξεχωριστό, το μοναδικό. Από την πλατεία της Ραψάνης, βλέπει κανείς να ξεχύνονται μπροστά του οι λυγρές πλαγιές του Ολύμπου, που καταλήγουν στα Τέμπη, στολισμένες με καταπράσινα αμπέλια. Κάτω από αυτές τις δύσκολες συνθήκες ριζωσαν από χρόνια εδώ το **Κρασάτο**, το **Σταυρωτό** και το **Ξινόμαυρο**, που αρμονικά συνδυασμένα δίνουν το ξακουστό "**Ραψάνη Ο.Π.Α.Π.**". Αποτελεί μοναδική περίπτωση στην Ελλάδα, που τρεις γηγενείς ποικιλίες ονοματοποιούνται για να δώσουν ένα κρασί ονομασίας προέλευσης. Κάθε μια από τις ερυθρές ποικιλίες προσφέρει ό,τι καλύτερο για να παραχθεί ο "**Ραψάνη Ο.Π.Α.Π.**" Το Ξινόμαυρο δίνει το βαθυκόκκινο χρώμα και τις απαραίτητες για μακρόχρονη παλαιώση,

τανίνες. Το Κρασάτο εξισορροπεί τις οξύτητες του Ξινόμαυρου και το Σταυρωτό προσφέρει όγκο και πλούτο στο στόμα. Ο αμπελώνας της Ραψάνης χαρακτηρίζεται από μικρές στρεμματικές αποδόσεις (450-500 κιλών ανά στρέμμα).

Η αμπελοκαλλιέργεια αποτελούσε πάντοτε βασική απασχόληση των γεωργών της περιοχής. Το 1970 η έκταση των αμπελώνων έφθανε τα 4.000 στρέμματα, ενώ σήμερα μειώθηκε στο μισό. Οι τρεις ποικιλίες καταλαμβάνουν περίπου 90% της συνολικής έκτασης και σε ίσες περίπου αναλογίες, ενώ στο υπόλοιπο 10% καλλιεργούνται δοκιμαστικά μεταξύ άλλων και λίγες συμπληρωματικές ποικιλίες που φιλοδοξούν να συμβάλουν στο ποιοτικό δυναμικό της περιοχής.

Η *Ευάγγελος. Τσάνταλης αε.* ξεκίνησε τις δραστηριότητές της στη Ραψάνη το 1991. Το οινοποιείο, που κατασκευάστηκε το 1964 από την Αγροτική Τράπεζα, επισκευάστηκε και εκσυγχρονίστηκε, ώστε να ανταποκρίνεται στις υψηλές απαιτήσεις του σημερινού φίλου του κρασιού, αλλά και στην πολιτισμική κτιριακή παράδοση της περιοχής.

Κατασκευάστηκαν με πέτρινους τοίχους ειδικές αίθουσες γευσιγνωσίας, επισκεπτών, εκθέσεων, χώροι παλαιώσης και ωρίμασης οίνων σε βαρέλια και φιάλες. Αντικειμενικός σκοπός της εταιρείας είναι να αποτελέσει το οινοποιείο φάρο προβολής της περιοχής, προβάλλοντας όχι μόνο το κρασί ΡΑΨΑΝΗ, αλλά και άλλα παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής, καθώς και τον πολιτισμικό της πλούτο.

Η παραγωγή των οίνων Ραψάνη - Ο.Π.Α.Π. ξεκίνησε με την εμφιάλωση μερικών χιλιάδων φιαλών (25.000) που σήμερα έφτασαν στις 300.000 φιάλες των 0,75 λίτρων. Η εταιρεία παράγει σήμερα δυο τύπους οίνων:

α. Τον ερυθρό ξηρό ΡΑΨΑΝΗ - Ο.Π.Α.Π.:

που δέχεται την ευεργετική επίδραση της παλαιώσης σε δρύινα βαρέλια τουλάχιστον για ένα χρόνο, στα υπόγεια πέτρινα κελάρια. Το αποτέλεσμα είναι ένας οίνος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Έντονο ρουμινί χρώμα και ελκυστικό μπουκέτο που χαρακτηρίζεται από αρώματα αποξηραμένων φρούτων και μπαχαρικών. Στη γεύση είναι γεμάτος και ισορροπημένος. Η άμεση απόλαυση του οίνου είναι δυνατή, όπως και η παλαιώσή του, σε κατάλληλη θερμοκρασία και υγρασία, πάντα διατηρώντας την φιάλη πλαγιαστή, ώστε να αναδειχθεί περισσότερο το μπουκέτο του και να

Με άφθονες διεθνείς διακρίσεις σε μεγάλους διαγωνισμούς κρασιού τόσο η ΡΑΨΑΝΗ, όσο και ο ΡΑΨΑΝΗ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΟΣ Ο.Π.Α.Π., χαράσσουν εδώ και χρόνια τη δική τους ξεχωριστή πορεία ποιότητας, ανάμεσα στα κορυφαία ερυθρά ξηρά Ελληνικά κρασιά.

Μπροστά σ' ένα βαθυκόκκινο ποτήρι κρασί από τα αμπέλια του τόπου τους, οι αγέραστοι Ραψανιώτες έχουν βρει το δικό τους τρόπο να ομορφαίνουν τις στιγμές τις καθημερινότητας.

πιπεριού, δρύινου ξύλου. Η μεγάλη γευστική του διάρκεια συνοδεύεται από τη μακρά παραμονή λεπτού αρώματος βανίλιας. Ο γευστικός του πλούτος θα συνεχίσει να εξελίσσεται για πολλά χρόνια ακόμα. Η κατάλληλη θερμοκρασία σερβιρίσματος είναι 18-19ο C. Ταρνιαστά εδέσματα αποτελούν τα κρεατικά με πλούσιες κόκκινες σάλτσες και τα παλαιωμένα λιπαρά τυριά.

Η αμπελουργική ζώνη "Ραψάνη" (περιοχής Ραψάνης, Πυργετού, Κρασιάς, Αμπελακίων) προσφέρεται ιδιαίτερα για παραγωγή οίνων ποιότητας από διαλεκτούς αμπελώνες, με μικρές στρεμματικές αποδόσεις, σε συνδυασμό με τη μορφολογία του εδάφους, την έκθεση του αμπελώνα και το υψόμετρο. Αυτή τη δυναμικότητα του αμπελώνα της Ραψάνης, η Οινοποιία *Ενάγγελος Τσάνταλης α.ε.* προτίθεται να την αναδείξει με συγκεκριμένες δραστηριότητες, όπως είναι:

1. Η ανανέωση του αμπελώνα, με αντικειμενικό σκοπό την οικονομική και ποιοτική βελτίωση της αμπελοκαλλιέργειας και του τελικού προϊόντος.
2. Η κατάρτιση του αμπελουργικού μητρώου της περιοχής.
3. Η πλήρης μελέτη των εδαφοκλιματικών στοιχείων της περιοχής και η επεξεργασία των σχετικών στοιχείων με τη βοήθεια ειδικών προγραμμάτων Η/Υ.
4. Η εισαγωγή και η καλλιέργεια βελτιωτικών ποικιλιών, που έχουν ήδη δοκιμαστεί.
5. Η εφαρμογή "ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας" με σκοπό τη μείωση του κόστους παραγωγής και τη βελτίωση της ποιότητας των αμπελοοινικών προϊόντων.
6. Η δημιουργία Διεπαγγελματικού Συνδέσμου οίνων Ο.Π.Α.Π. ΡΑΨΑΝΗ.
7. Η προβολή της πολιτιστικής παράδοσης της

αποκαλυφθεί ο γευστικός του πλούτος. Σερβίρεται στους 18-19οC και παντρεύεται αρμονικά με παραδοσιακές πίτες, κόκκινα ψητά κρέατα, κυνήγι και ώριμα τυριά.

β.Τον ΡΑΨΑΝΗ - Ο.Π.Α.Π. "επιλεγμένος":

Αφού οινοποιήθηκε μια μικρή ποσότητα από επιλεγμένα σταφύλια των ποικιλιών Κρασάτο, Σταυρωτό και Ξινόμαυρο από τους πιο ορεινούς αμπελώνες της Ραψάνης, ο οίνος παλαιώσε για 12 μήνες σε μικρά δρύινα βαρέλια. Ωρίμασε για άλλους 24 μήνες σε φιάλες στα υπόγεια πέτρινα κελάρια σε χαμηλή και σταθερή θερμοκρασία για να αποκτήσει με την πάροδο του χρόνου, πολύπλοκο μπουκέτο στη μύτη και βελούδινη γεύση.

Το αποτέλεσμα; Μαγευτικό: **Ο Επιλεγμένος (Reserve)** οίνος Ονομασίας Προελεύσεως Ανωτέρας Ποιότητας (Ο.Π.Α.Π.) Ραψάνη.

Στο βαθύ ρουμπινί χρώμα του διακρίνονται πορτοκαλόχρωμες αντανάγειες, οι πρώτες νύξεις της ωριμότητας. Το μπουκέτο του, που θυμίζει μπαχαρικά (κανέλλα και γαρύφαλλο), ξετυλίγεται με φόντο το άρωμα του δρύινου ξύλου και οβήνει αργά αφήνοντας αιχμές από φραγκοστάφυλο. Στο στόμα φανερώνεται ο γενναϊόδωρος, σπιβαρός αλλά και βελούδινος χαρακτήρας του, με τα αρώματα κακάο,

περιοχής μέσω των "Δρόμων του κρασιού" και της σχετικής αξιοποίησης των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη της περιφέρειας.

Είναι ένα φιλόδοξο σχέδιο, που μέρα με τη μέρα βαδίζει όλο και περισσότερο προς την υλοποίησή του.

Η περιπλάνησή μας ανάμεσα στον Αμπελώνα της Ραψάνης συνεχίζεται.

Σταματάμε αρκετές φορές και θαυμάζουμε την ομορφιά, την τάξη και την εξαιρετική περιποίηση των αμπελιών. Δοκιμάζουμε μερικές μαύρες ρόγες, έχουν αυτή την ιδιαίτερη πικάντικη γεύση, που είναι τόσο χαρακτηριστική στο κρασί της Ραψάνης.

Σε κάποιο σημείο της διαδρομής ο χωματόδρομος διακλαδίζεται. Προς τα ανατολικά καταλήγει στην περιοχή της "Σμίξης". Είναι η κατάφυτη από πλατάνια πεδινή τοποθεσία, που διασχίζουμε αρχικά, πριν ανηφορίσουμε από την Εθνική Οδό για την Ραψάνη. Η τοποθεσία Σμίξη οφείλει την ονομασία της στο γεγονός ότι εδώ συναντώνται τα νερά από τα τρία κύρια ρέματα της Ραψάνης, το Ρέμα των Αγίων Θεοδώρων, της Αγίας Παρασκευής και

της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Είναι απομεινήμερο και ουσιαστικά έχουμε ολοκληρώσει ένα μεγάλο οδοιπορικό στις νότιες και νοτιοανατολικές λοφοπλαγιές της Ραψάνης.

Ο ΞΕΝΩΝΑΣ "ΙΣΒΟΡΟΣ"

Σε λιγότερο από 1 χιλιόμετρο πριν απ' τη Ραψάνη βρίσκεται η τοποθεσία "Αγία Τριάδα" ή "Αλών". Η ασφαλτος περνάει δίπλα ακριβώς από έναν ξενώνα με την παράξενη ονομασία "ΙΣΒΟΡΟΣ" στην αυλό-πορτα. Διασχίζουμε έναν μεγάλο κήπο με άφθονα λουλούδια και μπαίνουμε σε μια ευρύχωρη και εξαιρετικά καλαίσθητη αίθουσα σαλονιού και τραπεζαρίας. Στη θέα μας κά-ποιος μας πλησιάζει χαμογελώντας και μας καλωσορίζει. Του εξηγούμε την ιδιότητά μας και την επιθυμία μας να γνωρίσουμε την περιοχή.

-Τότε σας προσκαλούμε σε δυο ώρες για ένα κρασάκι. Θα χαρούμε να συζητήσουμε για τη δουλειά σας και τη Ραψάνη.

Έχοντας ήδη γνωρίσει τις νότιες - νοτιοανατολικές περιοχές αποφασίζουμε να κινηθούμε βόρεια προς την κατεύθυνση της Κρανιάς. Ή ασφαλτος τελειώνει, γίνεται χωματόδρομος,

βρισκόμαστε ήδη στην τοποθεσία "Ανήλιο". Ο Γ.Χ. Παρίσης την περιγράφει ως "ωραιότητα και μαγευτική τοποθεσία, βορειοανατολικώς της Ραψάνης εις τα πρανή του Κονδυλίου όρους. Καλύπτεται υπό πλατάνων και άλλων υψικόμων δένδρων άτινα με το πλούσιο φύλλωμά την καθιστούν χώρον αναψυχής, ακόμη και κατά τας μεταμεσημβρινάς ώρας, όταν η θέσις όλη σκεπάζεται υπό του ορεινού όγκου. Εξ αυτού και η ονομασία "Ανήλιο". Έχει εξαίρετον θέαν προς τον Θερμιαϊκόν κόλπον και εις το μέσον αυτής δεσπόζει χείμαρρος, ρέων τα άφθονα δροσερά νερά του, διερχόμενος κάτωθεν της προ του εξωκκλησίου της Αγίας Παρασκευής υπαρχούσης μικράς γεφύρας". Το γεφύρι αυτό σύμφωνα με τον Λ. Παπακόστα κατασκευάσθηκε στις 22 Αυγούστου του 1896.

Αμέσως μετά το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής ο χωματόδρομος διχάζεται,

αυτή την ορεινή περιπλάνηση. Άλλωστε οι φίλοι μας βρίσκονται ήδη στον Ξενώνα και μας περιμένουν.

Δεν θα αναφερθούμε με λεπτομέρειες στο εξαίρετο τραπέζι που έχουν ετοιμάσει ο Μάκης και η Δώρα, το άρθρο μας δεν έχει περιεχόμενο γαστρονομικό. Θα σταθούμε όμως στην ευγένεια, στην προσήνεια και στην εγκαρδιότητα των οικοδεσποτών και της συντροφιάς τους. Με μόρφωση και υψηλό επίπεδο, με απλότητα και χιούμορ, πολύ γρήγορα μας δημιουργούν την αίσθηση, ότι είμαστε φίλοι τους από παλιά. Οι γνώσεις τους, τόσο για την Ραψάνη όσο και για την γύρω περιοχή είναι βέβαιο, πως θα αποδειχθούν πολύτιμες για την έρευνά μας. Έτσι η πρόσκλησή τους να μας φιλοξενήσουν στον Ξενώνα, για όσες μέρες θεωρούμε απαραίτητες, γίνεται δεκτή με ενθουσιασμό.

Ρίχνει ο ήλιος τις τελευταίες του ακτίνες και

Σε απόσταση μικρότερη του ενός χιλιομέτρου από την Ραψάνη, ο Ξενώνας "ΙΣΒΟΡΟΣ" είναι ένα καταφύγιο ιδανικό για όσους επιζητούν ηρεμία και ξεκούραση.

Τα δωμάτιά του είναι επιμελημένα ως την παραμικρή λεπτομέρεια με το προσωπικό γούστο και την καλαισθησία του Μάκη και της Δώρας.

δεξιά κατευθύνεται προς την Μονή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και την Κρανιά ενώ αριστερά ανηφορίζει προς το βουνό. Επιλέγουμε την ορεινή διαδρομή. Πολύ γρήγορα αποζημιωνόμαστε για την επιλογή μας. Καθώς κερδίζουμε υψόμετρο η πεδιάδα του Πηνειού απλώνεται γενναϊόδωρα μπροστά μας. Ο δρόμος είναι ανηφορικός, πετρώδης και δύσβατος. Δεν παύει όμως να είναι μια ωραία διαδρομή, αυθεντικά ορεινή, με μεταμορφωμένα πετρώματα που δημιουργούν πτυχωσεις εκπληκτικές. Στον χρόνο που διαθέτουμε είναι αδύνατο να ολοκληρώσουμε

ύτερα κρύβεται πίσω από τις χαμηλές νότιες πλαγιές του Άνω Προφήτηγία. Πρώτη βυθίζεται στη σκιά η Ραψάνη κι αμέσως μετά η πεδιάδα του Πηνειού και το Αιγαίο. Αχνίζει ακόμα η ατμόσφαιρα από τη ζέση της ημέρας, ο ορίζοντας παραμένει θολός και ασαφής, η Χαλκιδική και ο Άθως των παλιών περιηγητών δεν φτάνουν ως τα μάτια μας.

Η νύχτα πέφτει δροσερή, σχεδόν ψυχρή. Το αεράκι άλλαξε διεύθυνση, κατεβαίνει τώρα από τον Όλυμπο. Ανάβουν τα φαναράκια της αυλής, όλη η συντροφιά μεταφέρεται στις αναπαυτικές πολυθρόνες, στο λιθόστρωτο του

κήπου.

Περνάει η ώρα, σιγά - σιγά χαμηλώνουν οι κουβέντες, κάποιοι ρίχνουν ένα μπουφάν στην πλάτη τους, άλλοι αποχωρούν. Ξαπτε-ρώνει ο νυχτερινός ορίζοντας, στο βάθος τρεμοπαίζουν τα φώτα της Θεσσαλονίκης.

Ο φάρος του Αγγελοχωριού και πιο μακριά ακόμη ο Φάρος του Ποσειδίου, αρχίζουν να εκπέμπουν τα ολονύκτια φωτεινά τους σήματα...

Στα δυτικά υψίπεδα της Ραψάνης ο μπαρμπα- Γιάννης Κοντογιάννης ζει τους θερινούς μήνες απομονωμένος στην σαρακατσάνικη καλύβα του.

Με διάμετρο 13 μ. και άριστη κατασκευαστική τεχνική από Αρβανίτες μαστόρους, το αλώνι αυτό διατηρείται αναλλοίωτο στο πέρασμα του χρόνου.

Η ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ

Το ξημέρωμα στον “Ίσβορο” είναι αντά-ξιο του δειλινού και της νύχτας. Ο ήλιος αναδύεται από τα νερά του Θερμαϊκού, αυλακώνει για λίγο την επιφάνεια της θάλασσας κι ύστερα διαλύει οριστικά τα σκοτάδια της πεδιάδας. Η Ραψάνη και τα γύρω βουνά λούζονται στο πρωινό φως, μας προοικαλούν κοντά τους.

Με κατεύθυνση νοτιοδυτική διασχίζουμε το χωριό, παρακάμπτοντας την ξενοδοχειακή μονάδα Τ.Υ.Π.Ε.Τ. των υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας. Ο χωματόδρομος είναι αρκετά καλός, ούτως ή άλλως όμως δεν αντιμετωπίζουμε πια πρόβλημα, αφού επιβαίνουμε στο τζιπ του Θωμά.

-Η ονομασία Ίσβορος πώς προέκυψε για τον ξενώνα; ρωτάω τον Μάκη.

-Είναι μια ακατοίκητη τοποθεσία στα βορειο-δυτικά υψίπεδα, απ’ όπου πηγάζει το νερό, που κυρίως τροφοδοτεί την Ραψάνη. Σε κά-ποιο σημείο της διαδρομής θα περάσουμε από κοντά της.

Παίρνουμε κατεύθυνση δυτική, η Ραψάνη χάνεται οριστικά από τα μάτια μας. Για λίγο ακόμη εξακολουθούμε να περνάμε ανάμεσα από αμπελιάκια και πολλές συκιές, που σταδιακά δίνουν τη θέση τους στην χαμηλή βλάστηση. Κινούμαστε τώρα κατά μήκος του βόρειου τμήματος μιας βαθειάς και εκτεταμένης χαράδρας, που είναι η συνέχεια του Μεγάλου Ρέματος των Αγίων Θεοδώρων. Σ’ ένα σημείο σταματάμε, ο Μάκης μας δείχνει

ένα μονοπάτι που αρχίζει από την κοίτη της χαράδρας και ανηφορίζει στην απέναντι πλα-γιά με νότια διεύθυνση.

-Αυτό το μονοπάτι συνδέει παλιά τη Ραψάνη με τους Γόννους και την υπόλοιπη Θεσσαλία. Υπάρχει μια πέτρινη γέφυρα, που αξίζει κάποια μέρα να επισκεφθούμε.

Καθώς ανηφορίζουμε η βλάστηση αραιώνει όλο και περισσότερο, υπερτερούν τα βοσκοτόπια και αρκετές εκτάσεις γης που κάποτε πρέπει να καλλιεργούντο. Η γεωργία και η κτηνοτροφία συμμετείχαν παλιά σε μεγάλο βαθμό στην οικιακή οικονομία της Ραψάνης. Πολλές δεκάδες χιλιάδες γιδοπροβάτα ετρέφοντο με την μέριμνα ειδικά διορισμένων βοσκών. Πλούσια καθώς ήταν σε χόμα η περιοχή ήταν κατάλληλη για καλλιέργεια σιτηρών και καλαμποκιού.

-Πιστεύω πως θα καταφέρουμε να εντοπί-σουμε πιο πάνω ένα απ’ αυτά τα περίφημα πέτρινα αλώνια της περιοχής, λέει ο Μάκης.

Βρισκόμαστε σχεδόν 10 χιλιόμετρα μακριά από τη Ραψάνη, στην τοποθεσία με το όνομα “Ασπρόχωμα”. Το υψόμετρο πρέπει να ξε-περνάει τα 800 μέτρα, η ατμόσφαιρα είναι

δροσερή και διαυγής. Ξαφνικά ο Θωμάς σταματάει. Μερικές δεκάδες μέτρα έξω από το δρόμο, σ' ένα μικρό πλάτωμα, υψώνεται μια καλύβα με αρχιτεκτονική σαρακατσάνικη. Ολόγυρα περιβάλλεται από τεράστιες καρυδιές, ενώ στο πίσω μέρος διακρίνεται η περιφραξή ενός μαντριού. Παρεκκλίνουμε από το δρόμο μας και σταματάμε μπροστά της. Σχεδόν αμέσως βγαίνει από την χαμηλή πόρτα ένας ηλικιωμένος συμπαθητικός άνθρωπος. Είναι ο μπαρμπα - **Γιάννης ο Κοντογιάννης**, που παρά την ηλικία του διατηρείται σε άριστη κατάσταση. Περνάει

αρκετούς μήνες εδώ πάνω με τα γίδια και τον βοσκό, τον λαχανόκηπο και τις καρυδιές του. Η καλύβα του είναι κατασκευασμένη με την παραδοσιακή Σαρακατσάνικη τεχνική, με ψάθα τόσο συμπαγή, που είναι αδιαπέραστη από το νερό ή τον αέρα. Στο κέντρο του χωμάτινου δαπέδου υπάρχει ένας μικρός λάκκος για το άναμμα της φωτιάς, στην κορυφή δεν υπάρχει τρύπα, ο καπνός φεύγει από τις πολύ στενές σχισμές που αφήνουν οι ψάθες μεταξύ τους. Φέρνω στη μνήμη μου το εσωτερικό μιας αντίστοιχης καλύβας Λαπώνων πριν πολλά χρόνια στη Φιλανδία. Ήταν

Ψηλά, στους βορειοδυτικούς λόφους της Ραψάνης, το εξωκκλήσι της "Αγίας Ανάληψης" δεν θυμίζει καθόλου θρησκευτικό κτίσμα, αφού απουσιάζουν παντελώς τα ανάλογα διακριτικά, Σταυρός στη στέγη και Ιερό.

Μια πανοραμική άποψη από το " Τσαϊρι", την υπέροχη αυτή καλλιεργούμενη κοιλάδα στα βορειοδυτικά υψίπεδα της Ραψάνης. Ο χωματόδρομος που διασχίζει το Τσαϊρι, καταλήγει πίσω από τους λόφους στην Καλλιπεύκη.

βουνού για να επιβιώσει. Δεν ρωτάω τον Μπαριμπαγιάννη πόσο δύσκολη είναι εδώ πά-νω η ζωή. Τον βλέπω ζωηρό και χαμογελαστό και αυτό μου φτάνει.

-Ψάξτε λίγο πιο πάνω να βρείτε το μεγάλο αλώνι, που έφτιαξαν αρβανίτες μαστόροι για τον παππού μου. Τους πλήρωσε τότε 120 οκάδες σιτάρι για τη δουλειά τους, λέει ο μπαριμπα - Γιάννης, καθώς μας αποχαιρετάει. Το βρίσκουμε πολύ εύκολα το μεγάλο αλώνι, μερικές στροφές παραπάνω. Βρίσκεται ακριβώς στην άκρη ενός εκτεταμένου οροπεδίου, απόλυτα εκτεθειμένο στους ανατολικούς, νότιους και δυτικούς ανέμους, για να διευκολύνεται το λίκνισμα.

Τι να πω εγώ ο άνθρωπος της πόλης για την τεχνική εκείνων των μαστόρων, τόσα χρόνια πριν σε τούτη την ερημιά; Να μιλήσω για το άψογο κυκλικό σχήμα του αλωνιού; Για τις τεράστιες διαστάσεις του; Η διάμετρος του, όπως την υπολογίσαμε πρέπει να ξεπερνάει τα 13 μέτρα. Να αναφερθώ στην εκπληκτική συναρμογή των πλακών μεταξύ τους; Στην τέλεια, χωρίς την παραμικρή ανωμαλία επίπεδη επιφάνεια, μετά από τόσα χρόνια; Ή τέλος στην επιλογή του προσανατολισμού και της θέσης του; Για άλλη μια φορά, θαυμάζουμε

κωνική και πανύψηλη, με μια μικρή τρύπα στην κορυφή, απόλυτα απαραίτητη για να βγαίνει ο καπνός που ήταν αδύνατο να περάσει ανάμεσα από τα συμπαγή δέρματα ταράνδων που περιέβαλλαν την καλύβα. Όσο για το χιόνι ή τη βροχή που μοιραία θα εισχωρούσαν από την τρύπα της οροφής, είναι βέβαιο, πως οι Λάπωνες θα είχαν βρει τον τρόπο να τα αντιμετωπίσουν.

Στον χώρο της Ραφανιώτικης καλύβας επικρατεί μια λιτότητα συγκινητική, δυο αντικριστά κρεβάτια με μερικά σκεπάσματα και κάποια μικροπράγματα ακόμη, που είναι απολύτως απαραίτητα σ' έναν άνθρωπο του

Ένα από τα ωραιότερα και καλύτερα διατηρημένα παλιά σπίτια στη Ραψάνη είναι η οικία του Αναστασίου Μαχά στην Άνω Σουνοικία.

Ένα εξαιρετο δείγμα παλιού τζακιού, σ'ένα σπίτι της Κάτω Σουνοικίας, που δεν άντεξε στην φθορά του χρόνου και κείται σε ερείπια. (αριστερά)

για ώρα πολλή την τεχνική των παλιών μαστόρων και υποκλινόμαστε μπροστά στην υπομονή και την επαγγελματική τους συνέπεια.

Συνεχίζουμε ν' ανηφορίζουμε σε υψόμετρο πάνω από 1000 μέτρα, ανάμεσα σε εκτεταμένα λιβαδοτόπια, παλιά σταροχώραφα και άφθονες φτέρες. Στην κορυφή αυτών των υψιπέδων αλλάζει ξαφνικά το τοπίο. Μπαίνουμε σ' ένα πυκνό δάσος οξιάς, με δρόμο δύσβατο και στενό. Συνηθισμένοι καθώς είμαστε τόσες ώρες στον ήλιο και στους ανοιχτούς οριζώντες, νιώθουμε προς στιγμινή εγκλωβισμένοι κάτω από τα πυκνά φυλλώματα των δέντρων και την μηδαμνή ορατότητα. Η εναλλαγή αυτή δεν διαρκεί πολύ. Σε μερικά λεπτά ξανοίγει το δάσος και αποκαλύπτεται μπροστά μας ένα εκπληκτικό οροπέδιο. Είναι μια στενόμακρη κοιλάδα, σχεδόν επίπεδη, προφυλαγμένη από βορρά και νότο ανάμεσα σε πλαγιές κατάφυτες με οξιές, έλατα και φτέρες.

-Αυτό είναι το περίφημο "Τσαϊρι", λέει ο Μάκης, που αποτελεί το βόρειο-βορειοδυτικό όριο της γεωργοκτηνοτροφικής επικράτειας της Ραψάνης. Είναι έκταση ευφορώτατη, με άφθονα νερά, χώρος καλλιέργειας πολλών προϊόντων από τα τρία όμορα χωριά, την Ραψάνη, την Κρασιά και την Καλλιπεύκη. Ο πολύ καλός χωματόδρομος που διασχίζει το Τσαϊρι συνδέει την Κρασιά με την Καλλιπεύκη. Να λοιπόν που εδώ, στα βόρεια υψίπεδα της Ραψάνης, ανακαλύπτουμε τυχαία άλλη μια πρόσβαση για Καλλιπεύκη, τόσο θεαματική και τόσο σύντομη (17 χιλιόμετρα από Κρασιά). Μόλις ένα χρόνο πριν, διανύοντας μια

απόσταση 34 χιλιομέτρων από τους Γόννους, γνωρίσαμε το φημισμένο αυτό ορεινό χωριό, που σε υψόμετρο 1040 μέτρων είχε κάποτε την τύχη να καθρεφτίζεται στα νερά μιας υπέροχης λίμνης, που δυστυχώς αποξηράνθηκε. Εγκαταλείπουμε τον οδικό άξονα Κρασιάς - Καλλιπεύκης και ξαναπαίρνουμε τους δασικούς δρόμους, με κατεύθυνση δυτική. Νέα θαυμάσια τοπία ξετυλίγονται μπροστά μας με οξιές, έλατα, άφθονες φτέρες και μια όμορφη πλαγιά αναδασωμένη με νεαρά πεύκα. Στην κορυφή ενός υψώματος εξακολουθεί ακόμη να στέκεται όρθιο ένα πέτρινο φυλάκιο, που κάποτε στα τέλη του 19ου αιώνα, οριοθετούσε στην περιοχή αυτή τα σύνορα της πάλαι ποτέ Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Λίγο αργότερα φτάνουμε στο "Αλώνι του Ζώκα". Βρισκόμαστε σ' ένα υψίπεδο, που με υψόμετρο 1220 μέτρα, είναι το θεαματικότερο σημείο της διαδρομής. Αφήνουμε τα μάτια μας να πλανηθούν ολόγυρα, στον συμπαγή όγκο του Ολύμπου, στις κορυφές του Κίτσαβου, στην πεδιάδα της Λάρισας, στο Αιγαίο.

-Κάπου εκεί στο βάθος είναι κρυμμένες οι κορυφές του Άθω λέει ο Μάκης. Με καλή ορατότητα θα τις βλέπαμε μπροστά μας. Άλλο ένα περίτεχο αλώνι, διαμέτρου περίπου 12 μέτρων, διατηρείται σε θαυμάσια κατάσταση στην άκρη του οροπεδίου, με τα ίδια σχεδόν χαρακτηριστικά, όπως και το προηγούμενο. Μερικά μέτρα μακρύτερα υψώνεται μια μικρή μεταλλική καλύβα- όχι απόλυτα εναρμονισμένη με το περιβάλλον -, που τρεις φίλοι, λάτρεις του βουνού - αλλά και του κυνηγιού - κατασκεύασαν πρόσφατα. Έχοντας πια γεμί-

Ως παλιά νοικοκυρά που σέβεται τις παραδόσεις, η κυρά - Ευδοκία εξακολουθεί στον ελεύθερο χρόνο να πλέκει τις δαντέλες της. Πίσω της διπλωμένα ξεραίνονται αργά τα υπέροχα σύκα της Ραψάνης.

Το πετρόχτιστο καμπαναριό της "Κοίμησης της Θεοτόκου" δεσπόζει στην Κάτω Συνοικία της Ραψάνης με το ύψος και την εξαιρετη κατασκευή του.

σει τα πνευμόνια μας με οξυγόνο και τα μάτια μας με τις τόσο διαφορετικές εικόνες του ορίζοντα, αποφασίζουμε να κατηφορίσουμε. Ο δρόμος κατεβαίνει νότια και περνάει κοντά από μια μεγάλη συστάδα δέντρων, που μέσα της κρύβεται ο Ίσβορος, η βασική πηγή υδροδότησης της Ραψάνης παλιότερα.

Ο χωματόδρομος συνεχίζεται κατηφορικός, με πολύ καλό οδόστρωμα.

Μερικές εκατοντάδες μέτρα παρακάτω συναντάμε στα δεξιά μας, λίγο έξω από τον δρόμο, το ξωκκλήσι της **Αγίας Ανάληψης**. Αρχικά είμαι βέβαιος, πως πρόκειται για αγροτική κατοικία, αφού απουσιάζουν εντελώς τα εξωτερικά διακριτικά που χαρακτηρίζουν μια εκκλησία, όπως ο σταυρός και το ιερό στην πλευρά της ανατολής. Το εσωτερικό της εκκλησιάς είναι λιτότατο, στο τέμπλο υπάρχουν μόνον μερικές εικόνες, δωρεές οικογενειών της Ραψάνης από το έτος 1940.

Ο δρόμος κατηφορίζει συνεχώς, η σύσταση του εδάφους μεταβάλλεται, το μαλακό χώμα δίνει τη θέση του στην πέτρα. Μετά από λίγο αναγνωρίζω τα δύσβατα σημεία της επίπονης διαδρομής, που μόλις χτες είχαμε πραγματοποιήσει με το COROLLA. Λίγο πιο κάτω περνάμε το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής και σε μερικά λεπτά βρισκόμαστε στη Ραψάνη. Έχουμε μόλις ολοκληρώσει μια περιφερειακή διαδρομή, πολλών δεκάδων χιλιομέτρων που ξεκίνησε από τα νότια, συνεχίστηκε στα δυτικά και στα βόρεια υψώματα και κατέληξε στα ανατολικά. Έτσι μπορούμε να πούμε, ότι έχουμε μια συνολική άποψη για όλη την μεγάλη περιοχή που περιβάλλει τη Ραψάνη.

ΤΑ ΞΕΙΔΙ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Συνεχίζουμε την ανακάλυψη της Ραψάνης μ' ένα σύντομο οδοιπορικό στον τόπο και στο χρόνο. Η πλατεία της Ραψάνης με υψόμετρο 550 μέτρα βρίσκεται υψομετρικά - αλλά και χωροταξικά - περίπου στο κέντρο του χωριού, αφού τα υψηλότερα σπίτια δεν υπερβαίνουν το υψόμετρο των 620 μέτρων, ενώ τα χαμηλότερα το υψόμετρο των 470 περίπου μέτρων. Είναι λοιπόν χτισμένη αμφιθεατρικά η Ραψάνη νοτιοανατολικά της κορυφής του Άνω Προσητηλίου, με μια υψομετρική διαφορά περίπου 150 μέτρων ανάμεσα στο ανώτερο και κατώτερο σημείο της. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, αφ' ενός την διαμόρφωση δρόμων και καλντεριμιών με έντονες κλίσεις και αφ' ετέρου τον χωροταξικό διαχωρισμό της Ραψάνης σε δυο συνοικίες, την "**Άνω Συνοικία**" και την "**Κάτω Συνοικία**".

Κύρια χαρακτηριστικά της Άνω Συνοικίας είναι ο ναός του Αγίου Αθανασίου, η μικρή πλατεία της "Γιγίας", τα στενά δρομάκια που κάποια έχουν έντονες κλίσεις, καθώς και κάποια καλντερίμια. Η Άνω Συνοικία εκτός από την εσωτερική σύνδεσή της με το κέντρο του χωριού έχει και ανεξάρτητες εισόδους τόσο από τα βόρεια όσο και από τα νότια. Για τον ναό του Αγίου Αθανασίου αναφέρουμε συνοπτικά ότι αρχικά ήταν πολύ μικρός και κάηκε πριν από το 1821. Ξαναχτίστηκε σε μεγαλύτερες διαστάσεις το 1831 και ανακαινίστηκε το 1864, ενώ το 1876 απέκτησε και το κωδωνοστάσιό του.

Η Κάτω Συνοικία δείχνει πιο απλόχωρη, με κάποια μεγάλα παλιά πέτρινα σπίτια, πολλές βρύσες αλλά και στενά και καλντερίμια, επίσης με έντονες κλίσεις. Στην Κάτω Συνοικία δεσπόζει με την μεγαλοπρέπειά του ο ναός της Παναγίας που χτίστηκε στις 17 Νοεμβρίου του 1858, πυρπολήθηκε στις 27 Φεβρουαρίου του 1878 από τους Τούρκους αλλά ξαναχτίστηκε και εγκαινιάστηκε τον ίδιο χρόνο με την συνδρομή των κατοίκων της Ραψάνης.

Οι δυο συνοικίες χωρίζονται μεταξύ τους από έναν κεντρικό δρόμο, που από την τοποθεσία "Γαστέρα", ανατολικά της Ραψάνης, διασχίζει το χωριό, περνάει κάτω από την κεντρική πλατεία και καταλήγει δυτικά της Ραψάνης στην τοποθεσία "Πλαϊνή".

Οι άνθρωποι που γνωρίσαμε στη Ραψάνη ήταν απέναντί μας πρόσχαροι και αυθόρμητοι.

Ένα πρωινό κατηφορίζουμε με την Άννα ένα από τα τελευταία καλντερίμια, κάτω από τον ναό της Παναγίας. Με τον φωτογραφικό εξοπλισμό στα χέρια παρατηρούμε με προσοχή παλιά σπίτια, αυλές, στενά. Που και που φωτογραφίζουμε. Δυο νοικοκυρές είναι καθισμένες σ' ένα υπερυψωμένο μπαλκόνι και συζητούν. Καθώς περνάμε από κάτω λέει η μία στην άλλη:

-*"Καλέ δες, περνάνε δυο Γερμανοί"*. Βάζουμε τα γέλια με την Άννα:

-*"Δεν είμαστε Γερμανοί, Έλληνες είμαστε"*.

-*Αχ, να με συγχωρείτε παιδάκι μ, σας πέρασα για Γερμανούς. Κι από που είσατε, αν επιτρέπεται;*

-*"Από δω κοντά, από τη Θεσσαλονίκη"*

-*"Έχουμε συγγενείς στη Θεσσαλονίκη. Δεν περνάτε να σας κεράσουμε ένα γλυκάκι;"*

Κατεβαίνει από το μπαλκόνι η κυρα-Ευδοκία με τη φίλη της κι έρχεται να μας καλωσορίσει. Φέρνει καρέκλες στην τσιμεντένια αυλή, καθόμαστε στη σκιά, μας ρωτάει τι γλυκό θέλουμε. Αναφέρει μερικά γλυκά και μόλις φτάνει στο σύκο, η Άννα χαμογελάει. Εγώ ακούω όλο τον κατάλογο, απαθής. Το προσέχει η κυρα-Ευδοκία και ρωτάει:

- *"Μήπως θες καφέ; Κανένα τσιπουράκι δικό μας";* Είναι η σειρά μου να χαμογελάσω. Φεύγει στην κουζίνα η κυρούλα και σε λίγο εμφανίζεται με τους δίσκους της, γλυκό σύκο για την Άννα και τσιπουράκι για μένα. Είναι πολύ δυνατό, με θαυμάσιο άρωμα και γεύση - τέτοια τσίπουρα η πρόσθεση νερού τα αδικεί - είναι όμως ελάχιστο, μόλις καλύπτει το 1/3 του ποτηριού. Αντίθετα τα μεζεδάκια, ντομάτες

από τον κήπο της, αγγουράκια και τυράκι, είναι άφθονα. Με την δεύτερη γουλιά το τσίπουρο τελειώνει.

-*Και τώρα τι θα τους κάνουμε τόσους μεζέδες;* ρωτάω την κυρα-Ευδοκία.

-*Να τους φάτε παιδάκι μ, γι' αυτό τους έφερα.* Σκέφτεται λίγο:

-*Αλλά θα μου πεις, πώς να τους φάτε δίχως τσίπουρο;*

Φεύγει και γυρίζει αμέσως με το ποτήρι ξέχειλο. Όταν μετά από ώρα και πολλές ιστορίες για τα παλιά ωραία χρόνια σηκώνομαστε να φύγουμε, η καλή γυναικούλα μας θυμίζει την μελιτζανόπιτα (!), που υποσχέθηκε να μας ετοιμάσει στην επόμενη συνάντησή μας.

Μετά απ' αυτήν την αναπάντεχη αλλά τόσο ευχάριστη παρένθεση συνεχίζουμε με ακόμη μεγαλύτερο ζήλο το οδοιπορικό μας στην Κάτω Συνοικία. Τα βήματά μας μας οδηγούν σ' έναν καλό χωματόδρομο, που χρησιμεύει ακόμη ως είσοδος από την άσφαλτο προς την Κάτω Συνοικία της Ραψάνης. Από εδώ ξεκινάει ένας πλακόστρωτος, πολύ καλός πεζόδρομος, που κατηφορίζει ανάμεσα από καρυδιές, συκιές, αμπελάκια και λαχανόκηπους και, μετά από 150 περίπου μέτρα, καταλήγει στο εκκλησάκι του **Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου**, στα νοτιοανατολικά της Ραψάνης.

Σε μια επιγραφή αυτού του ναού με χρονολογία 1544, ανάγεται η αρχαιότερη γραπτή μαρτυρία για την ύπαρξη της Ραψάνης. (Κ. Σπανός) Βέβαια η ίδρυση του οικισμού είναι οπωσδήποτε προγενέστερη, δεν είναι όμως εύκολο να προσδιορισθεί τότε ακριβώς. Η αρχική μορφή του τοπωνυμίου (*Ράψιανη*) δείχνει, ότι ανήκει στην ομάδα των τοπωνυμίων με κατάληξη **-ιανη**, τα οποία είναι από τα παλιότερα του Ελληνικού χώρου, καθώς η δημιουργία τους ανάγεται στην πρώτη χιλιετία (μετά τον 7ο μ.Χ. αιώνα). Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε με μεγαλύτερη ακρίβεια για την χρονολογία ίδρυσης της Ραψάνης, μόνον μετά από συστηματικές ανα-σκαφές και αξιολόγηση ευρημάτων. Η άποψη (Γ.Χ. Παρίσης), ότι τεκμήριο παλαιότητας της Ραψάνης αποτελεί η χρονολογία 1081, η οποία ανιχνεύθηκε στο τόξο της πέτρινης γέφυρας των Αγίων Θεοδώρων δεν δείχνει να ευσταθεί, αφού πριν από το 1500 δεν αναφέρονται στον Ελληνικό χώρο χρονολογήσεις με αραβικούς χαρακτήρες αλλά μόνον με χρήση του Ελληνικού αλφαβήτου.

Το βέβαιο είναι, πως μέχρι το 1750, όπως όλοι οι ορεινοί και ημιορεινοί οικισμοί, η Ραψάνη

Με χρονολογία ίδρυσης το 1544 ο ναός του Ιωάννου του Προδρόμου είναι το αρχαιότερο Θρησκευτικό κτίσμα στη Ραψάνη. Βρίσκεται σ'ένα θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον στο ανατολικό τμήμα του χωριού, έξω από τα τελευταία σπίτια της Κάτω Συνοικίας

ήταν ένας οικισμός χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Στο δεύτερο μισό όμως του 18ου αιώνα η κατάσταση άλλαξε πολύ. Δημιουργήθηκαν κι εδώ βιοτεχνίες κόκκινων νημάτων και τα εμπορεύματα προωθούνταν με την εμπορική εταιρεία των Ραφανιωτών, σε πολλές περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και στην Ευρώπη, μέχρι τη Γερμανία. Η οικονομική ανάπτυξη του οικισμού συνέβαλε στην πολιτιστική ακμή του. Σ' αυτήν πρωτεύοντα ρόλο διαδραμάτισε ο ραφανιώτης επίσκοπος Πλαταμώνα και Λυκοστομίου **Διονύσιος**, στην επισκοπή του οποίου ανήκε η Ραψάνη. Με ενέργειές του ιδρύθηκε το σχολείο του οικισμού, το οποίο ήταν σχολείο των κοινών γραμματών (βασικό σχολείο), καθώς επίσης και Ελληνικό Σχολείο (σχολείο δεύτερης βαθμίδας). Στο σχολείο αυτό δίδαξαν σπουδαίοι δάσκαλοι όπως ο Αν. Παπαρίζος από την Εράτρυα της Κοζάνης, ο ντόπιος Ιωάννης Λογιώτατος και άλλοι. Φοίτησαν επίσης πολλοί νέοι, μερικοί από τους οποίους αναδεί-

χθηκαν σημαντικοί λόγιοι, όπως π.χ ο **Δημήτριος Γοβδελάς**, φιλόσοφος, μαθηματικός και διευθυντής της ηγεμονικής Ακαδημίας του Ιασιού.

Στην περιοχή της Ραψάνης και ευρύτερα του Κάτω Ολύμπου έδρασε ο αρματολός **Δήμος Τζαχείλας** τουλάχιστον μέχρι το 1830, ενώ στις επαναστάσεις της Θεσσαλίας του 1854 και του 1878 συμμετείχε ο συγγενής του Γεώργιος Τζαχείλας. Στην επανάσταση του 1878 η Ραψάνη έπαθε μεγάλη καταστροφή, αφού οι Τούρκοι πυρπόλησαν τα περισσότερα σπίτια της, καθώς και τη Βιβλιοθήκη της Ραψάνης, που είχε ιδρυθεί στα 1735. Μια άλλη μεγάλη καταστροφή που έπληξε τη Ραψάνη, όπως και όλη τη χώρα, ήταν η επιδημία της πανούκλας, που ενέσκηψε το 1813 και αποδεκάτισε τον πληθυσμό της Ραψάνης, όπως αναφέρει και το σχετικό δημοτικό τραγούδι:

*"Όλες οι χώρες κλαίγονται
κι όλες παρηγορούνται
η Ράψανη κι ο Τύρναβος*

Από το πέτρινο αυτό γεφύρι, κατασκευασμένο το 1901, πάνω από το Μεγάλο Ρέμα, περνούσε το μονοπάτι, που συνέδεε παλιά τη Ραψάνη με τους Γόννους.

*παρηγοριά δεν έχουν
Πέντε χιλιάδες πέθαναν
κι ακόμα αποθνήσκουν".*

Δυο φορές η πανούκλα έπληξε τη Ραψάνη. Η πρώτη περίοδος, που ήταν μεγάλης χρονικής διάρκειας, ονομάστηκε "*Μεγάλη Πανούκλα*", ενώ η δεύτερη που είχε περιορισμένη χρονική διάρκεια ονομάστηκε "*Πανουκλάκι*". Στα χρόνια όμως της ακμής και της οικονομικής άνθησης οι Ραψανιώτες έζησαν ευτυχισμένα, τηρούσαν με ευλάβεια τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και συμμετείχαν μαζικά στις θρησκευτικές γιορτές και στα πανηγύρια, που κρατούσαν πολλές ώρες, με χορό και πλούσιο φαγοπότι. Αναφέρομε δυο χαρακτηριστικά αποσπάσματα από δημοτικά τραγούδια:

*"Κάτω στον Άγιο Θόδωρο,
στο μέγα μοναστήρι
πανηγυράκι γίνεται,
μεγάλο πανηγύρι.
Σαράντα δίπλες ο χορός*

*κι εξήντα δυο τραγούδια.
Βαστάει το γλέντι ολημερίς,
από πρωί ως βράδυ.
Γέροι αρχίζουν το χορό
και νέοι τον τελειώνουν"
Και σ' ένα άλλο:
"Κάμετε τόπο στο χορό
να μπουν πρώτα οι γέροι
γιατ' αν ξαναχορέψουνε
μόν' ο Θεός το ξέρει".*

Μετά την απελευθέρωση από τους Οθωμανούς (1.9.1881), η Ραψάνη με πληθυσμό 1920 κατοίκους απετέλεσε την έδρα τού τότε Δήμου του Ολύμπου, στον οποίο ανήκαν άλλοι έξι οικισμοί (Κρασιά, Πυργετός, Παλιόπυργος, Κουλούρα, Αιγάνη, Καλλιπεύκη). Με τον καιρό εγκαταστάθηκαν εδώ Αστυνομία, Αγρονομείο, Ειρηνοδικείο, Ταχυδρομείο. Μετά το 1960 λόγω της αστυφιλίας και της μετανάστευσης ο πληθυσμός μειώθηκε σημαντικά, χωρίς όμως να παύει να υπάρχει ζωή και κίνηση, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες.

ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Εδώ στον "Ισβορο" δεν καταλαβαίνετε ποτέ καλοκαίρι; ρωτώ τον Μάκη.

Καθισμένοι νοηλεκά στον κήπο του ξενώνα, ανάμεσα στα λουλούδια, απολαμβάνουμε τον πρωινό καφέ μας και τη θέα της πεδιάδας, των βουνών και της θάλασσας. Ανοιχτό όπως είναι το σημείο σ' όλες τις διευθύνσεις, δεν στερείται σχεδόν ποτέ το αεράκι σ' όλη τη διάρκεια της μέρας. Αυτό το θαυμάσιο μικροκλίμα, σε συνδυασμό με την καθαρή ατμόσφαιρα και την απόλυτη απουσία θορύβων, δικαιολογούν περίφημα τη ζωτικότητα και την υψηλή μας διάθεση, στο ξεκίνημα κάθε μέρας. Πώς να νιώσεις έτσι ξυπνώντας μέσα στην μεγάλη πόλη;

-Σήμερα είναι ιδανικός καιρός για πεζοπορία, λέει ο Μάκης. Ας γνωρίσουμε λοιπόν και τα υπόλοιπα γεφύρια του τόπου.

Διασχίζουμε το δρόμο κάτω από την πλατεία και εγκαταλείπουμε τη Ραψάνη με κατεύ-

θυνση νοτιοδυτική, ακολουθώντας το ήδη γνωστό μας δρομολόγιο. Ένα περίπου χιλιόμετρο πιο πάνω, ένα καλοσηματισμένο φαρδύ μονοπάτι μας οδηγεί σε κάτι παραπάνω από πέντε λεπτά στην κοίτη της χαράδρας. Στη σύντομη αυτή κατάβαση δεν παραλείπουμε να γευθούμε μερικά ώριμα βατόμουρα αλλά και νοστιμώτατα άσπρα και μαύρα σύκα. Σ' όλη τη Ραψάνη αλλά και στις εξοχές της, πάντα βρίσκει κανείς δροσερό νερό αλλά και κάτι καλό να δοκιμάσει.

Ακριβώς στο τέρμα του μονοπατιού μάς περιμένει η πέτρινη μονότοξη γέφυρα. Όμορφη, στέρεα κατασκευή, το ύψος της ξεπερνάει τα 10 μέτρα από την κοίτη του ρέματος. Σ' ένα σημείο είναι χαραγμένη η χρονολογία 1901. Μετά τη γέφυρα το μονοπάτι συνεχίζει τη διαδρομή του στην απέναντι πλαγιά, με απότομη κλίση. Η πρόσβαση των Παλιών Ραψανιωτών στους Γόννους και στην υπόλοιπη Θεσσαλία ήταν κάποτε πολύ τραχειά και κοπιαστική υπόθεση.

Η αναπάντεχη παρουσία του μικρού καταρράκτη μέσα στην κατάστεγνη κοίτη του "Μεγάλου Ρέματος", δίνει στην Άννα την ευκαιρία να απολαύσει ένα δροσερό ντους.

-*Να επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε κάποιον από τους παλιούς νερόμυλους που όπως είναι γνωστό λειτουργούσαν σ' αυτό το ρέμα;* ρωτάει ο Μάκης.

Ψάχνουμε να βρούμε κάποιο μονοπάτι κατά μήκος του ρέματος. Βρίσκουμε μερικά ίχνη, ασαφή και δυσδιάκριτα, τα ακολουθούμε για λίγο, χάνονται μέσα σε πυκνούς θάμνους ή καταλήγουν σε σημεία απόκρημνα, αρκετά επικίνδυνα.

Αποφασίζουμε να εγκαταλείψουμε το αφιλόξενο μονοπάτι και αρχίζουμε ν' ανεβαίνουμε την κατάξερη κοίτη του ρέματος. Μας κυκλώνουν μεγάλα και σκιερά πλατάνια, χάνεται ο ήλιος, παύει το αεράκι, αν και βαδίζουμε αργά, ο ιδρώτας κάνει πολύ γρήγορα την εμφάνισή του. Μεγάλες πέτρες, σπασμένα κλαδιά, παχειά στρώματα με ξερά φύλλα, που μερικές φορές κρύβουν από κάτω τους παγίδες, η πορεία μας δεν είναι από τις ευκολότερες. Κάποια στιγμή, ψηλά δεξιά μας, αντικρύζουμε ένα μικρό σωρό από πέτρες, τις αγνοούμε, δεν μπορεί αυτά τα απλά ίχνη να είναι ότι απέμεινε από παλιό νερόμυλο.

Συνεχίζουμε λοιπόν με την ελπίδα να συναντήσουμε κάποια ερείπια πιο αντιπροσωπευτικά. Μάταια. Όσο κι αν παρατηρούμε τις όχθες προσεκτικά, αδυνατούμε να εντοπίσουμε κάτι που να παραπέμπει σε παλιό νερόμυλο. Σαράντα περίπου λεπτά από την έναρξη της πορείας μας, φτάνει στ' αυτιά μας ένας ανεπαίσθητος θόρυβος, που θυμίζει ροή νερού.

-*Νερόμυλος εν λειτουργία;* ρωτάω τον Μάκη γελώντας.

-*Όχι φίλε μου, μικρός καταρράκτης εν ζωή, μου απαντάει ο Μάκης, που βρίσκεται μερικά μέτρα πιο μπροστά μας.*

Από ένα άνοιγμα της αριστερής όχθης ξεπροβάλλει μια αδύνατη αλλά χαριτωμένη ροή νερού, που πεντακάθαρο καταλήγει από ύψος τριών περίπου μέτρων στην κοίτη του ρέματος. Σε αντίθεση με την κατάξερη ως τώρα επιφάνεια της κοίτης, γύρω και κάτω απ' αυτή την μικρούλα ροή νερού, αναπτύσσεται ζωή, μερικά μικρά βατραχάκια, διάφορα ζουζούνια, κάποια ταπεινή αλλά καταπράσινη βλάστηση.

Ένας - ένας παίρνουμε θέση κάτω από τον καταρράκτη, αδιαφορώντας για ρούχα και παπούτσια. Ο ιδρώτας αναμειγνύεται με το δροσερό νερό και απομακρύνεται από πάνω μας, τα διψασμένα χείλη αναζητούν το ζωογόνο νεράκι της πηγής, που μόνο αυτή, σ' όλη τη διαδρομή επέζησε από την φοβερή ξηρασία. Βρεγμένοι, μουσκεμένοι όπως είμαστε,

διαλέγουμε από έναν βράχο ο καθένας και για μερικά λεπτά μένουμε απέναντι σ' αυτό το μικρό, απρόσμενο δώρο της φύσης. Ύστερα παίρνουμε αργά τον δρόμο του γυρισμού, εγκαταλείποντας κάθε σκέψη και διάθεση να βρεθούμε μπροστά στα οποιαδήποτε ερείπια ενός παρελθόντος, που έβησε οριστικά...

Μερικές ώρες αργότερα, οι δυο μας με την Άννα, παίρνουμε το απόλυτα ευδιάκριτο μονοπάτι, που μας οδηγεί στην τρίτη παλιά γέφυρα της Ραψάνης, αυτήν που βρίσκεται κοντά στη Μονή των Αγίων Θεοδώρων. Το μονοπάτι αυτό μας το είχε δείξει την προηγούμενη νύχτα ο Στέργιος ο βοσκός. Ξεκινούσε ακριβώς 500 μέτρα από την διασταύρωση προς την Μονή των Αγίων Θεοδώρων. Θεοσκοτέινα καθώς ήταν, σκουντουφλούσαμε στις πέτρες, στην προσπάθειά μας να προλάβουμε το Στέργιο, που δεν βιάδιζε αλλά έτρεχε. Κάποτε επιτέλους είχαμε φτάσει σ' ένα μικρό ίσιωμα.

-*Εδώ είναι το γεφύρι, λέει ο Στέργιος.*

-*Που το βλέπεις Στέργιο το γεφύρι;*

-*Να εδώ κάτω, προσέξτε όμως μη γκρεμιστείτε. Εδώ και τη μέρα είναι πολύ σκοτεινά, δεν ξέρω αν θα μπορέσετε να φωτογραφίσετε.*

Και είχε πράγματι δίκιο. Ακόμα και στο φως της μέρας η ζούγκλα που έχουν δημιουργήσει τα δέντρα και οι θάμνοι είναι αδιαπέραστη. Προχωρώντας μερικά μέτρα παρακάτω καταφέρνουμε μέσα από μια χαραμάδα να διακρίνουμε τον πυθμένα της κοίτης και τον σκοτεινό όγκο του γεφυριού που με πελεκητές πέτρες συνδέει τις δυο απόκρημνες όχθες του ρέματος. Είναι αδύνατο απ' αυτό το σημείο να προσεγγίσει κανείς την κοίτη, οι όχθες είναι κατακόρυφες, με υψομετρική διαφορά τουλάχιστον 15 μέτρων.

Φεύγουμε χωρίς να μπορέσουμε να φωτογραφίσουμε, απλά παραμένει στη μνήμη μας για πάντα αυτό το σπάνιο δείγμα της τεχνικής και της τόλμης των παλιών μαστόρων.

Η μέρα προχωράει, ο ουρανός της Ραψάνης σταδιακά σκεπάζεται από σύννεφα, κρύβεται ο ήλιος, το τοπίο ολόγυρα παίρνει μια ξεχωριστή ομορφιά. Όλη μέρα στη φύση, δεν νιώθουμε ούτε πείνα ούτε κούραση.

Το απόγευμα όμως, φτάνοντας στην πλατεία του χωριού, κατευθυνόμαστε αμέσως στο μαγαζάκι με τα κρασιά, πετυχαίνουμε τα τρία τελευταία μπουνάλια "Επιλεγμένος" οίνος Ραψάνης του Τσαντάλη. Είν' ένα κόκκινο κρασί σπάνιας ποιότητας, που θα απολαύσουμε την αποψινή βραδιά με τους φίλους μας στον "Ισβορο".

Ο Νίκος Κλαδίσιος, βοηθούμενος από το γιο του αλλά και την γυναίκα του, συνεχίζει την παραδοσιακή τέχνη της καρεκλοποιίας που ξεκίνησε το 1929 ο πατέρας του. Εκτός από την αυθεντικότητα και στερεότητα των υλικών, εντύπωση προκαλούν και τα ωραία χειροποίητα σκαλισμάτα, που κοσμούν τη ράχη της καρέκλας.

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΑΡΕΚΛΕΣ ΚΑΙ "ΔΡΗΣΤΕΛΛΕΣ"

Έχετε δει ποτέ "Δριστέλλες" σε λειτουργία; ρωτάει ένα πρωί ο Μάκης.

-Και τι είναι Μάκη οι Δριστέλλες;

-Τα υδροτριβεία ή νεροτριβεία, δηλαδή τα φυσικά πλυντήρια που κάποτε χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της γύρω περιοχής, αλλά και σε κάθε τόπο της Ελλάδας με φυσική ροή νερού, για να πλένουν τα βαριά κυρίως είδη της οικογένειας, που ήταν δύσκολο να πλυθούν στη σκάφη ή στη βρύση του χωριού.

Σύμφωνα με πληροφορίες του Κ. Σπανού, πολλές δριστέλλες εξακολουθούν να βρίσκονται σε λειτουργία στο Κεφαλόβρυσο Ελασσώνας, στο Γοργογύρι των Τρικάλων, καθώς και σε άλλα μέρη. Τέτοια είδη που πλένονταν στις δριστέλλες ήταν οι βελέντζες (φλοκάτες), τα χαλιά και τα λεγόμενα "σκουτίνα", δηλαδή

συμπαγή υφαντά παντελόνια, κουβέρτες και κάπες.

-Κάποτε τα Τέμπη ήταν φημισμένα για τις δριστέλλες τους, συμπληρώνει ο Μάκης, σήμερα έχει απομείνει μόνον μία. Θέλετε να επιχειρήσουμε μια επίσκεψη, μήπως και την πετύχουμε σε λειτουργία;

Ξεκινάμε αμέσως. Μερικές εκατοντάδες μέτρα μετά την είσοδό μας στα στενά των Τεμπών, μια πινακίδα στα δεξιά μάς δείχνει τον κατηφορικό δρόμο για την Δριστέλλα του **Θ. Μαργκά**. Μετά από μερικές στροφές ο δρομίσκος καταλήγει σ' ένα μικρό επίπεδο άνοιγμα, που σχηματίζεται ανάμεσα στα πλατάνια δίπλα ακριβώς στην ακροποταμιά. Αρκετές δεκαδες κουβέρτες, μια τεράστια μπουγάδα, απλωμένες με τάξη πάνω σε σύρματα, στεγνώνουν στον πρωινό ήλιο. Είναι ένα παρδαλό, πολύχρωμο πάζλ, που δίνει έναν χαρούμενο τόνο στο περιβάλλον, έτσι

Ο αρχοντικός Πηνειός με τα καταπράσινα νερά του συμπληρώνει τη γοητεία της κοιλάδας των Τεμπών . Μέχρι όμως τα τέλη της δεκαετίας του '50 δεν ήταν τόσο απλή υπόθεση η διαπεραίωση των Ραφτανιωτών στην αντίπερα όχθη, αφού εγίνετο με τις "περαταριές", τις ειδικές ξύλινες σχεδίες. Η ζεύξη του ποταμού έγινε μόλις το 1959 από τον μηχανικό *Γιάννη Γενεράλη*, που σχεδόν αιωνόβιος εξακολουθεί να ζει στην Αθήνα. Τότε έγινε και η λάξευση του σημερινού δρόμου, αφού μέχρι τότε ίσχυε μόνον ένα απλό μονοπάτι.

όπως παρεμβάλλεται ανάμεσα στο πράσινο της βλάστησης και των νερών του ποταμού. Είναι ένα θέαμα απρόσμενο, μόλις μερικά μέτρα κάτω από την πασίγνωστη διάβαση των Τεμπών. Πόσες φορές ως τώρα διασχίσαμε τα Τέμπη; Αναρίθμητες! Είναι η πρώτη φορά, που χάρη στην παρακίνηση του φίλου μας, βρισκόμαστε εδώ, δίπλα σ' ένα παρελθόν και μια παράδοση, που διατηρούνται ακόμη ως τις μέρες μας.

Μετά το ξέφωτο που στεγνώνουν οι κουβέρτες, υπάρχει μια παραγκούλα μ' ένα λιτό κρεβάτι και μερικά εργαλεία και δίπλα της ακολουθεί ένας μακρόστενος στεγασμένος χώρος με τις δριστελλές και μερικές νοικοκυρές καθισμένες σε καρέκλες. Είναι πολύ ενδιαφέρον να παρακολουθεί κανείς, πως αναδεύονται και στριφογυρίζουν οι κουβέρ-

τες και οι βελόντζες με τη δύναμη της ροής του νερού, που πηγάζει από τις πλαγιές της Όσσας. Βέβαια εδώ δεν έχει κανείς τη δυνατότητα, όπως οι σημερινές νοικοκυρές να επιλέγει ανάμεσα στα πολύπλοκα προγράμματα ενός σύγχρονου πλυντηρίου. Η φύση διαθέτει ένα και μοναδικό "πρόγραμμα πλύσης", με την φυσική θερμοκρασία του ρέοντος νερού. Φαίνεται όμως, πως ακόμα και σήμερα, στην εποχή της τεχνολογίας, εξακολουθεί να κάνει καλά τη δουλειά της. Ο συνεχής ήχος του νερού με την πεντακάθαρη ροή του, το στριφογύρισμα, αργό και σχεδόν κωμικό, που κάνουν τα βαρειά αντικείμενα μέσα στις δριστελλές, η απλοϊκότητα του χώρου και της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας, ακόμη και αυτές οι μορφές των νοικοκυρών με τη λιτή τους εμφάνιση, συνθέτουν

“Βιολογική πλύση” σε εξέλιξη με την δύναμη του νερού της Όσσας. Η “Δριστέλλα” του Θ.

Μαργκά, η τελευταία που έχει απομείνει, εξακολουθεί να είναι το μεγάλο πλυντήριο των Τεμπών και όπως φαίνεται από τις απλωμένες κουβέρτες, συνεχίζει να κερδίζει την εμπιστοσύνη των νοικοκυρών της περιοχής, που κάποτε σχεδόν αποκλειστικά έπλεναν εδώ τα “βαριά” είδη (βελόντζες, χαλιά) και τα “σκούτινα” (συμπαγή υφαντά παντελόνια, κουβέρτες και κάπες).

ένα σκηνικό παράξενο, γοητευτικό, βγαλμένο από τα βάθη του χρόνου. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι τεχνοοικονομικές προδιαγραφές λειτουργίας της “επιχειρήσης”. Κάθε πλύση μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι τρεις φλοκάτες ή οχτώ κουβέρτες. Ο χρόνος πλύσης είναι 20’ και στοιχίζει 2000, που σημαίνει 250 δραχμές για κάθε κουβέρτα και κάτι περισσότερο από 600 δραχμές για κάθε φλοκάτη. Τα όποια απορρυπαντικά ή μαλακτικά επιβαρύνουν βέβαια τον πελάτη, που πριν από την έναρξη της πλύσης, φροντίζει να τα τοποθετήσει μέσα στο τυλιγμένο αντικείμενο.

-*Κάποτε το απορρυπαντικό ήταν σαπούνι από ελαιόλαδο, τοιμημένο στον τρίφτη, λέει ο Μάκης.*

-*Γιατί τραβάτε όλες αυτές τις φωτογραφίες, αν επιτρέπεται;* ρωτάει μια νοικοκυρά, με αρκετή δόση καχυποψίας.

-*Θα τις βάλουμε σ’ ένα περιοδικό.*

Κουνάει η γυναίκοιλα απορημένη το κεφάλι της, δεν μπορεί να καταλάβει, πως κάποιο περιοδικό ενδιαφέρεται να συμπεριλάβει στην ύλη του τις ταπεινές δραστηριότητες της Δριστέλλας των Τεμπών.

-*Ελάτε μαζί μου, θέλω να σας δείξω κάτι,* λέει κάποια στιγμή ο Μάκης.

Διασχίζουμε το στενόμακρο κτίριο και βρισκόμαστε στην κατάφυτη όχθη του Πηγειού. Το ποτάμι κυλάει με μια αχροντική ηρεμία, απέναντι ορθώνονται οι κατακόρυφες βραχώδεις ορθοπλαγιές, που και που πηδούν ψάρια και δημιουργούν μικρούς κύκλους στην επιφάνεια του νερού. Δεν ακούγεται τίποτε εκτός από τον ανεπαίσθητο ήχο της αδιάκοπης ροής του νερού.

Προχωράμε μερικά βήματα πάνω από την όχθη προς το εσωτερικό και ξαφνικά βρισκόμαστε μπροστά σε μια λιμνούλα. Τα πυκνά φυλλώματα των δέντρων δημιουργούν από πάνω της έναν σχεδόν αδιαπέραστο θόλο, η

θερμοκρασία πέφτει αισθητά.

-*Στα μικρά μου χρόνια αυτή ήταν η κορυφή, ιδιωτική μου πλαζ, λέει ο Μάκης. Έμπαινα σ’ αυτό το νερό και νόμιζα πως βρισκόμαι στον παράδεισο. Εντυχώς που σχεδόν τίποτε δεν έχει αλλάξει από τότε.*

Οι διαστάσεις της λιμνούλας δεν είναι μεγαλύτερες από 8-10 μέτρα, το βάθος της δεν ξεπερνάει το ένα μέτρο. Από πολλά σημεία του πυθμένα αναδύονται μικρές φυσαλίδες που σπάζουν στην επιφάνεια, είναι υπόγειες πηγές, που συνεχώς τροφοδοτούν τη λιμνούλα με καινούργιο νερό. Η διαύγεια του νερού είναι απίστευτη. Σκύβω και το δοκιμάζω. Είναι παγωμένο, με μια έξοχη, υπόγλυκη γεύση. Καθόμαστε για αρκετά λεπτά στις όχθες της λιμνούλας, αφήνουμε όλη αυτή τη γαλήνη να εισχωρήσει μέσα μας. Ύστερα περνάμε και πάλι μπροστά από τις Δριστέλλες, χαιρετάμε τις νοικοκυρές και το παρελθόν και σ’ ένα λεπτό ξαναβρισκόμαστε στην Εθνική Οδό, στην αδιάκοπη ροή της σύγχρονης ζωής.

Το μεσημεράκι μας βρίσκεται στα στενά της Άνω Συνοικίας, σε αναζήτηση μιας ακόμη παραδοσιακής τέχνης που συνεχίζεται στη Ραψάνη. Βρισκόμαστε μπροστά στο εργαστήριο καρεκλοποιίας του **Νίκου Κλαδίσου**,

Από τις ανατολικές λοφοπλαγιές έχει κανείς πολύ ωραία θέα της Ραψάνης και των υψωμάτων του Κάτω Ολύμπου.

Όρνια και μαυρόγυπες στην ταϊστρα της Ραψάνης, που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία του Ολλανδού ορνιθολόγου **Ben Hallmann**, στην θέση "Πύργος" ή "Προσήλια". Η φωτογραφία είναι στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν ακόμη ζούσαν 7 άτομα μαυρόγυπων στην περιοχή (4 από αυτά φώλιαζαν στον Όλυμπο). Σήμερα έχουν γίνει εξαιρετικά σπάνιοι.

μαζί με τον **Φοίβο Ζαφειρίδη**, το γιατρό και τον **Θανάση Δουμακή**, Πρόεδρο του Μορφωτικού Συλλόγου Ραψάνης. Το εργαστήριο είναι στενόχωρο, με πριονοκορδέλλα και πολλά άλλα μηχανήματα, με ψάθες και σωρούς ξύλων, με σκόνη και πριονίδια, όπως κάθε εργαστήριο. Η μυρωδιά του ξύλου και του παρελθόντος είναι διάχυτη παντού, το εργαστήριο λειτουργεί αδιάκοπα από το 1929 από τον πατέρα του Νίκου. Ήδη τη σκυτάλη της οικογενειακής παράδοσης έχει πάρει η τρίτη γενιά, ο γιός του. Οξιές, βάλανιδιές, καρυδιές και καστανιές απ' τα βουνά της Ραψάνης, ψάθες από τις όχθες του ποταμού Στρυμώνα, είναι οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιεί για τις καρέκλες του ο Νίκος. Πάντα

Όρνιο εν πτήσει. Στην περιοχή εξακολουθούν να υπάρχουν περί τα 20-30 όρνια που φωλιάζουν στο φαράγγι “Τρανός Λάκκος”, πάνω από το Ομόλιο.

χειροποίητες, η καθεμιά με το σκάλισμά της, είναι καρέκλες αθάνατες, για μια ολόκληρη ζωή. Τσουγκρίζουμε τα ποτήρια μας με το δυνατό τσίπουρο και το ωραίο κόκκινο κρασί του Νίκου και τους ευχόμαστε να συνεχίσουν για πολλά ακόμη χρόνια την παραδοσιακή τους τέχνη.

ΛΙΓΟ ΠΡΙΝ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΟΥΜΕ ΤΗ ΡΑΨΑΝΗ

Είναί μερες τώρα, που θέλουμε να γνωρίσουμε τον **Ben Hallmann**, έναν Ολλανδό ορνιθολόγο, που ζει μόνιμα στην Ραψάνη τα τελευταία 17 χρόνια. Είναι ο άνθρωπος, που μέσα από προγράμματα του WWF INTER-

NATIONAL (Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση), ασχολείται από το 1980 στη χώρα μας με την συστηματική παρατήρηση και καταγραφή των πουλιών και ιδιαίτερα των μεγάλων αρπακτικών πτηνών, που η παρουσία τους ολοένα και περισσότερο σπανίζει, όχι μόνον στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη. Το 1968 ο Ben έκανε τις πρώτες του παρατηρήσεις στο Δέλτα του Έβρου, που κατέληξαν το 1980 στις προτάσεις του για την δημιουργία στο Δάσος της Λαδιάς, της παισιγνωστής πια περιοχής προστασίας των αρπακτικών πτηνών.

Κατηφορίζουμε έναν απότομο δρομίσκο στην Κάτω Συνοικία και τον βρίσκουμε στο σπίτι του, στο νοτιοανατολικότερο άκρο του χω-

ριού. Ο Ολλανδός επιστήμονας αφήνει τις δουλειές του και με μεγάλη εγκαρδιότητα υποδέχεται τους απρόσκλητους επισκέπτες στο μπαλκόνι του. Κανένας θόρυβος δεν φτάνει ως εδώ. Απέναντί μας απλώνεται το συμπαγές δρυοδάσος των Αγίων Θεοδώρων και πιο μακριά ακόμη η χοάνη των Τεμπών, ο "Τρανός Λάγκος" του Ομόλιου και οι κορυφές της Όσας.

Αφήνουμε για ώρα πολλή τον Ben να μας απαριθμεί τα είδη των πτηνών της περιοχής, τους τόπους που φωλιάζουν, τις συνήθειές τους, τη σπανιότητά τους. Μετά από τόσες μέρες που ζούμε και κινούμαστε σ' αυτό τον τόπο, γνωρίζουμε για πρώτη φορά, έστω και θεωρητικά, μια νέα του διάσταση, την σπουδαιότητά του ως τόπου φωλιάσματος αλλά και ως μεταναστευτικού περάσματος, μερικιών από τα σπανιότερα είδη της ορνιθοπανίδας. Επειδή η πλήρης ανάπτυξη θα υπερέβαινε κατά πολύ τα όρια αυτού του άρθρου, αναφέρουμε επιγραμματικά μόνον κάποια από τα σπανιότερα και περισσότερο απειλούμενα με εξαφάνιση είδη, όπως τον *Μανροπελαργό* (*Ciconia nigra*), τον *Γυλαετό* (*Gypaetus barbatus*), τον *Μανρόγυπα* (*Aegypius monachus*), τον *Αστροπάρη* (*Neophron percnopterus*), το *Όρνιο* (*Gyps fulvus*), τον *Κραυγαετό* (*Aquila pomarina*), τον *Χρυσαιετό* (*Aquila chrysaetos*) και τον *Στανραετό* (*Hieraetus pennatus*).

Αποχαιρετούμε τον Ben βαθειά προβληματισμένοι. Είναι βέβαιο, πως για κάποια απ' αυτά τα είδη, η οριστική εξαφάνιση είναι απλά θέμα χρόνου.

Τη βραδιά της εκδήλωσης στην πλατεία της Ραψάνης μια μυστηριώδης φυσιολογία πέρασε για λίγο από το οπτικό μας πεδίο κι ύστερα χάθηκε. Ήταν ένας άντρας, που μας φάνηκε πως ήταν από τη μέση και πάνω γυμνός. Μερικές μέρες αργότερα μαθαίναμε, πως ο άγνωστος είναι χορτοφάγος, βαδίζει πάρα πολύ, γνωρίζει όλα τα βότανα της περιοχής και είναι καλός γλύπτης.

-Είναι όμως ιδιόρρυθμο άτομο, ανοίγεται πολύ δύσκολα σε αγνώστους, μας προειδοποίησαν. Ένα πρωί καθώς βγαίνω από τον φούρνο της πλατείας, ο άγνωστος εμφανίζεται ξαφνικά μπροστά μου, πάντα γυμνός από τη μέση και πάνω Δεν διστάζω ούτε στιγμή. Τον πλησιάζω και τον καλημερίζω. Του λέω το όνομά μου και του ζητάω ευγενικά να μου δείξει κάποια από τα έργα του. Δείχνει να αιφνιδιάζεται, με εξετάζει με το βλέμμα προσεκτικά και ...

δέχεται. Φωνάζω την Άννα που φωτογραφίζει λίγο πιο κάτω, μπαίνουμε στο αυτοκίνητο και κατευθυνόμαστε στην "Πάνω Συνοικία" της Ραψάνης.

Παλιό το σπίτι του **Γιάννη**, ένα συμπαθητικό μικρό διώροφο, μπροστά στο ισόγειο μια αυλίτσα με λίγες ντοματιές. Ανεβαίνουμε τη σκάλα, μπαίνουμε σ' ένα λιτό σαλόνι και ... μένουμε άναυδοι. Όλοι οι τοίχοι είναι γεμάτοι με ξύλινες συνθέσεις σπάνιας ομορφιάς. Είμαι σε θέση, από προσωπική εμπειρία, να εκτιμήσω την αξία ενός ξυλόγλυπτου έργου. Ελοιπόν, η λεπτοδουλειά, η πλαστικότητα και εκφραστικότητα των μορφών, η φαντασία στην σύλληψη των διαφόρων συνθέσεων, μας αφήνουν κατάπληκτους. Εξετάζω από πολύ κοντά την ποιότητα του σκαλισματος. Μοιάζει με κέντημα, με μικρογλυπτική, κάτι αντίστοιχο θυμάμαι πριν πολλά χρόνια μόνον στο Μοναστήρι της Ρίλας στη Βουλγαρία. Δεν θα προσπαθήσω με μακροσκελείς περιγραφές να αποδώσω την τέχνη και την τεχνική αυτού του αυτοδίδακτου γλύπτη. Πώς να περιγράψεις ένα λεπτούργημα; Η έκπληξή μου όμως δεν έχει όρια, όταν ζητάω να δω τα εργαλεία του. Περιμένο ν' αντικρύσω μια πλήρη σειρά από μαχαιρίδια και κοπίδια, βρίσκομαι όμως μπροστά σ' ένα και μοναδικό μαχαιράκι, άριστα ακονισμένο, δικής του βέβαια κατασκευής. Ως πρώτες ύλες για τα έργα του ο Γιάννης χρησιμοποιεί ξύλο από ελιά, φλαμουριά, καρυδιά, γκορτσιά, κέδρο, πυξάρι, ρόμπολο ακόμη και πλατάνι.

Συζητάμε ώρα πολλή για τα διάφορα ξύλα και την ιδιαίτερη συμπεριφορά του καθενός, για υπομονή, για πείσμα, για αμέτρητες ώρες δουλειάς, για βότανα, για φυσική ζωή, για λιτότητα στη διατροφή. Έχω μπροστά μου έναν πραγματικό αναχωρητή, που το σπίτι του βρίσκεται στις παρυφές του χωριού και ο τρόπος ζωής του στις παρυφές του τρόπου ζωής της κοινωνίας των ανθρώπων.

Θεωρώ δεδομένο, ότι δεν θα έχει αντίρρηση να τον φωτογραφίσουμε αυτόν και τα έργα του. Αρνείται ευγενικά. Για ώρα πολλή μετέρχομαι κάθε μέσο να τον μεταπείσω. Αποδεικνύεται μάταιο. Κάποια στιγμή ρωτάει την Άννα αν στενοχωριέται γι' αυτό, η Άννα κουνάει καταφατικά το κεφάλι της, αναθαρρώ λιγάκι, ο Γιάννης όμως το ξανασκέφτεται και μας εκφοράζει τη λύπη του που δεν μπορεί να δεχθεί. Δεν επιζητεί δημοσιότητα, ούτε πουλάει τα έργα του έναντι οποιουδήποτε τιμήματος. Άλλωστε το χρήμα έχει πάψει εδώ και χρόνια να διαφεντεύει τη σκέψη του. Δεν

Γκλίτσες, κομπολογάκια και πλατιά χαμόγελα από τον μπαρμπα- Τάσο και τον μπαρμπα -Χαράλαμπο. Η κουβέντα μαζί τους είναι ένα μήνυμα απλής φιλοσοφίας και αισιοδοξίας.

Ξέρω αν κάποτε κάποιος φορέας ή λαογραφικό μουσείο θα ενδιαφερθεί να συμπεριλάβει στα εκθέματά του τη δουλειά ή μέρος της δουλειάς αυτού του ανθρώπου. Δεν ξέρω καν αν τα έργα του θα δουν ποτέ το φως της δημοσιότητας αν θα επιτρέψει σε μας ή σε κάποιον άλλον να τα φωτογραφίσει. Και μόνον όμως τα προσωπικά επιτεύγματα αυτού του μοναχικού ανθρώπου, θα μπορούσαν να αποτελούν για μας ένα μικρό μήνυμα αισιοδοξίας, για το ευρύτατο φάσμα των δυνατοτήτων που κρύβει ο καθένας μας μέσα του, αρκεί να έχει τη διάθεση να τις ανιχνεύσει και να τις αξιοποιήσει.

Ενα πρωί ανηφορίζουμε στην τοποθεσία "Ανήλιο", στα βορειοανατολικά της Άνω Συνοικίας" της Ραψάνης. Κάθε φορά που περνάμε από δω πάντα σταματάμε, έστω για λίγο, στην "Ανήλιο", τη μοναχική πέτρινη βρύση, με το δροσερό νερό της. Σήμερα όμως η "Ανήλιο" δεν είναι μόνη της, της κρατάνε συντροφιά δυο άνθρωποι. Φτάνουμε δίπλα τους και τους καλημερίζουμε. Είναι δυο γεροντάκια, που κάθονται δίπλα στη βρύση, στο

πέτρινο πεζούλι. Τραγιάσκα στο κεφάλι ο ένας, ψαθάκι ο άλλος, γκλίτσα στο ένα χέρι για να στηρίζονται καλύτερα, δείχνουν ν' απολαμβάνουν τη δροσούλα, στη σκιά των μεγάλων πλατανιών. Μας αντιγυρίζουν την καλημέρα μας μ' ένα χαμόγελο ήρεμο, αρχοντικό. Οι έντονοι ρυθμοί που έχουμε υιοθετήσει ήδη από το ξεκίνημα της μέρας στην περuiήγησή μας, βρίσκονται ξαφνικά αντιμέτωποι με την ολύμπια γαλήνη αυτών των δυο ανθρώπων. Σκοπεύαμε να πιούμε λίγο νερό και να συνεχίσουμε. Αντί γι' αυτό, σβήνουμε τη μηχανή και καθόμαστε δίπλα τους.

-Πώς τα περνάτε βρε παιδιά εδώ στην εξοχή; τους ρωτάω.

-Πολύ ωραία, δόξα τω θεώ, αλλά όχι και παιδιά, μου λέει γελώντας ο ένας.

-Και πόσον χρονών είστε δηλαδή;

-Εμένα που με βλέπεις, κοντεύω τα 95, ο φίλος μου από δω πάτησε τα 93.

-Δηλαδή αυτός είναι ο πιτσιρικάς της παρέας; Γελάμε όλοι και περιωσότερο ο "μικρός", ο μπαρμπα-Τάσος.

-Σας πειράζει να σας φωτογραφίσω; ρωτάει η

Μέσα σ'ένα πυκνό δάσος από πλατάνια, βαλανιδιές, φιλύρες και καρυδιές βρίσκεται η Μονή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος, τόσο κοντά αλλά ταυτόχρονα τόσο μακριά από τα εγκόσμια. Ο ομώνυμος πετρόχτιστος ναός ανακαινίσθηκε το 1818.

Άννα ευγενικά.

-Όχι παιδάκι μ', τι να μας πειράξει, αποκορνέται ο μεγάλος, ο μπαρμπα-Χαράλαμπος.

Λίγες στιγμές πριν από τη φωτογράφιση και οι δυο, ασυναίσθητα, φέρνουν τα χέρια στο ύψος των καπέλων, τα ταχτοποιούν καλύτερα πάνω στο κεφάλι τους. Κάθομαι και παρατηρώ γοητευμένος αυτή την μικρή λεπτομέρεια της ανθρώπινης συμπεριφοράς, είναι μια κίνηση τόσο αυθόρμητη, η ψυχή του ανθρώπου, ανεξάρτητα από ηλικία, είναι πάντα νέα. Γνωρίζονται κοντά 90 χρόνια τα γεροντάκια, έχουν περάσει από τα μάτια τους όλα τα δραματικά γεγονότα, όλες οι κοσμογονικές εξελίξεις του 20ου αιώνα. Έχουμε μπροστά μας, χαμογελαστούς ακόμα και αειθαλείς, δυο από τους τελευταίους εκπροσώπους της νεότερης ιστορίας της Ραψάνης, είναι συγκινητικό ν' αντικρίζουμε αυτά τα δυο ζευγάρια ανοιχτόχρωμα, καλοσυνάτα μάτια, που δεν έχει οβύσει ακόμα η φλόγα από πάνω τους. Δεν τους ρωτάμε τι πέρασαν ως τώρα στη ζωή

τους αν έχουν αφήσει πίσω τους παιδιά, εγγόνια, διατέγγονα. Απλά τους σφίγγουμε με συγκίνηση το χέρι και τους αποχαιρετάμε. Νάσαιτε γεροί και δυνατοί μπαρμπα - Τάσο και μπαρμπα - Χαράλαμπε και να σας ξαναταμώσουμε πάλι δίπλα σε κάποια Ραψανιώτικη βρύση...

Ως τελευταίο σταθμό της περιήγησής μας έχουμε αφήσει τη γυναικεία Μονή της **Μεταμόρφωσης του Σωτήρος**. Ήδη από την πρώτη μέρα της άφιξής μας στη Ραψάνη είχαμε επισημάνει μια λιτή πινακίδα στη "Σμίξη", κάτω απ' τη σκιά των πλατανιών. Άλλη μια ανάλογη πινακίδα υπάρχει στην τοποθεσία "Ανήλιο", κοντά στο εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής. Όποια διαδρομή κι αν επιλέξει κανείς, θα υποχρεωθεί να εγκαταλείψει την άσφαλτο και να ακολουθήσει, για δυο έως τρία χιλιόμετρα, έναν βατό χωματόδρομο. Σ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής, ιδιαίτερα από την πλευρά του Ανήλιου, η μονή παραμένει

αθέατη, μέσα σε πυκνό δάσος από πλατάνια, φιλύρες, καρυδιές και βαλανιδιές. Έξω από τον περίβολο μια πέτρινη βρύση μας ξεδιψάει με το δροσερό βουνίσιο νερό της. Μερικά όμως μέτρα παρακάτω η κοίτη του ρέματος παραμένει κατάστεγνη από την παρατεταμένη ανομβρία. Θα πρέπει να περάσουν αρκετοί μήνες ακόμα, ώσπου τα τρία ρέματα της Ραψάνης να ξαναζωντανέψουν και να ενώσουν τα νερά τους χαμηλότερα, στη Σμίξη.

Στον κυρίως χώρο της μονής δεσπόζει το καθολικό με την ογκώδη πέτρινη κατασκευή του, που ανακαινίσθηκε το 1818. Το εσωτερικό αντίθετα είναι λιτότατο, απουσιάζουν οι τοιχογραφίες. Είναι αρκετά μεγάλο το κτιριακό συγκρότημα της μονής, με πολλά κελιά, κάτι που αποδεικνύει την ακμή του παρελθόντος. Βηματίζουμε για λίγο στον πεντακάθαρo πλακόστρωτο διάδρομο, ανάμεσα στα λουλούδια του ανθόκηπου. Όλα είναι εξαιρετικά περιποιημένα, παντού επικρατεί μια τάξη υποδειγματική, είναι φανερό, πως κά-ποια χέρια ασχολούνται εδώ με περίσια στοργή και μεράκι.

Η μονή ωστόσο παραμένει σιωπηλή, η μόνη ανθρώπινη παρουσία είναι ένας μάστορας, που επισκευάζει τη στέγη. Ετοιμαζόμαστε να αποχωρήσουμε, όταν ξαφνικά μια μαυροντυμένη σιλουέτα εμφανίζεται από το εσωτερικό. Είναι μια μοναχή, που έρχεται κοντά μας και μας καλημερίζει με μεγάλη ευγένεια. Μας παρακαλεί να καθίσουμε στη σκιά και εξαφανίζεται. Μετά από λίγο επιστρέφει με καφέδες, λουκούμα, δροσερό νερό από την πηγή. Είναι η μοναχή **Χριστονύμφη**, που μοιράζεται αυτό το μοναχικό περιβάλλον, μακριά από τα εγκόσμια, με μια γερόντισσα. Πάνω

από μισή ώρα μένουμε κοντά της, γοητευμένοι από την ευσέβεια και ποιότητα του λόγου της, από την βαθύτατη μόρφωση και ταυτόχρονα την ταπεινοφροσύνη, που αποπνέει η κάθε της φράση, ιδιότητες που θα προσιδίαζαν σε μια σοφή γερόντισσα, πολύ μεγαλύτερης ηλικίας.

Η άποψή μας για τη Μονή ολοκληρώνεται με μια σύντομη ξενάγηση στο εσωτερικό. Παντού επικρατεί η ίδια καθαριότητα και τάξη, που έχουμε θαυμάσει νωρίτερα στον ανθόκηπο. Λίγο πριν την αποχαιρετήσουμε, η μοναχή Χριστονύμφη μας αφήνει για λίγο και επιστρέφει κρατώντας κάτι τυλιγμένο. Είναι μια υπέροχη εικόνα της "**Παναγίας της Γλυκοφιλούσας**", που μας χαρίζει. Το δώρο αυτό έχει για μας αξία ανεκτίμητη.

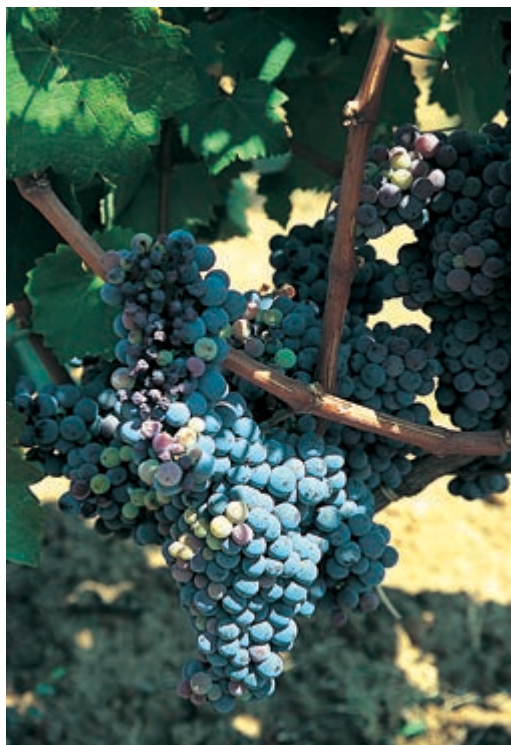
Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Είναι δυο μέρες τώρα, που σύννεφα πυκνά αναπτύσσονται στα ψηλώματα του Ολύμπου. Κάποια απ' αυτά ξεφεύγουν και κατεβαίνουν απειλητικά στον ουρανό της Ραψάνης. Βλέπουμε την κατάξεση γη κι ευχόμαστε ν' ανοίξουν οι ουρανοί, να ξεδιψάσει η φύση επιτέλους. Κι ύστερα παρατηρούμε τα σταφύλια, μαύρα και ώριμα, έτοιμα για τρύγο. Σκεφτόμαστε τους κόπους των ανθρώπων και τις προσδοκίες μιας χρονιάς. Κι ευχόμαστε η ξηρασία να κρατήσει ακόμη λίγες μέρες.

Το τελευταίο απόγευμα παίρνουμε για μια ακόμα φορά τις ανηφοριές πάνω από τους Αγίους Θεοδώρους. Σταματάμε στην αγαπημένη μας θέση στον αυχένα, ανάμεσα στ' αμπέλια, εκεί που η ματιά αγκαλιάζει Ραψάνη και Αμπελάκια, Όσσα και Όλυμπο, Πηνεύ

Λίγο πριν την είσοδο του στην κοιλάδα και στις γαλαρίες των Τεμπών, το τραίνο σταματάει στον σιδηροδρομικό σταθμό της Ραψάνης, που ανεγέρθηκε στα 1905 και με την γραφική παρουσία του συμπληρώνει την γοητεία του τοπίου.

Ο ήλιος ξαναβγαίνει λαμπρός στους αμπελώνες της Ραψάνης μετά την ολιγόλεπτη βροχούλα. Η κατάξερη γη μοιάζει σαν να μην επηρεάστηκε καθόλου.

και Τέμπη. Παίρνει να φυσάει ένα ψυχρό αεράκι, κάποιες χοντρές σταγόνες σκάζουν πάνω στ' αμπελόφυλλα. Ανοίγει η διψασμένη γη τους πόρους της και περιμένει με λαχτάρα. Η βροχούλα όμως δεν κρατάει πολύ, μόλις που προλαβαίνει η φύση να νοτίσει. Κοιτάμε κατά το βορριά τη Ραψάνη, τυλιγμένη σε μια λεπτή καταχνιά. Και σκεφτόμαστε, πώς τώρα πια ξέρουμε κάτι παραπάνω γι' αυτήν από τις ταβέρνες, το κρασί και την πλατεία της.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Αποστάσεις:

ΑΠΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 125 χλμ.

ΑΠΟ ΑΘΗΝΑ 390 χλμ.

Τηλ: "Ευάγγελος, Τσάνταλης α.ε."

0399/61394-8

Οινοποιείο Ραψάνης 0945/465790

Ξενώνας "ΓΣΒΟΡΟΣ" 0977/578434,
0495/61535, 041/616667

Εκδηλώσεις: "ΑΜΠΕΛΙ ΚΑΙ ΚΡΑΣΙ" Τέλη

Αυγούστου κάθε χρόνο με κρασί, παραδοσιακές πίτες και γλέντι.

"ΓΙΟΡΤΗ ΤΡΥΓΟΥ" Για πρώτη χρονιά φέτος στις 15 του Οκτώβρη οργανώνεται από τον Σύλλογο Γυναικών Ραψάνης. Αφθονο κρασί "ΡΑΨΑΝΗ" προσφορά της οινοποιίας Τσάνταλη μαζί με μελωμένα σύκα, μουστοκούλουρα, παστέλια κ.α. θα προσφερθούν στην πλατεία του χωριού. Τηλ. 0495/61444

Ευχαριστίες:

Ευχαριστούμε θερμά την "Ευάγγελος Τσάνταλης α.ε." για την πολύτιμη συμπαράστασή της και τη στήριξη του άρθρου.

Τον ξενώνα "ΙΣΒΟΡΟΣ" για την φιλοξενία, τη συντροφικότητα και τις πολλαπλές του εξυπηρετήσεις. Το Κοινοτικό Διαμέρισμα Ραψάνης. Τον Ιστορικό, συγγραφέα και εκδότη του "ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ" Κώστα Σπανό για τη σημαντικότερη συμμετοχή του. Τον Πρόεδρο του Μορφωτικού Συλλόγου Ραψάνης Θανάση Δουμακή, τον γιατρό Φοίβο Ζαφειρίδη, τον επικοινωνιολόγο Χαράλαμπο Ζιώγα και τον Ν. Κλαδίσιο για τις πληροφορίες τους. Τον Ολλανδό Ορνιθολόγο Ben Hallmann για τα πολύτιμα στοιχεία της ορνιθοπανίδας της περιοχής. Τέλος όλους όσους με κάθε τρόπο συνέβαλαν στη δημιουργία αυτού του άρθρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. "ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΑΨΑΝΗΣ" Μορφωτικός Σύλλογος Ραψάνης, Λάρισα 1997
2. "ΝΕΩΤΑΤΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΑ" Ι.Α. Λεονάρδος, Ανατύπωση: ΕΚ-ΔΟΣΕΙΣ "ΘΕΤΤΑΛΟΣ" Λάρισα 1992
3. "ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ" Τόμοι 2ος , 3ος, 4ος, 5ος, 31ος, 34ος.
4. "Η ΡΑΨΑΝΗ", Γ.Χ. Παρίσης, Λάρισα 1998
5. "Η ΡΑΨΑΝΗ", Κοινότητα Ραψάνης, 1996